Зборник закона и важнијих расписа, одлука и наредаба одељења за основну наставу и народно просвећивање који се тичу учитељских школа, II књига, 1921

Садржај

Закони

Закон о уређењу учитељске школе

Правила

Школска правила за ученике учитељске школе

Правила о оцењивању ученичког успеха у учитељским школама

Правила о учитељском испиту за ученике учитељских школа

Правила о полагању скраћеног професорског испита

Правила о ђачким трпезама за ученике учитељских школа

Правила о благодјејању за ученике учитељских школа

Наставни планови и програми

Наставни план и програм учитељских школа

Наставни план и програм учитељских школа са трогодишњим роком учења

Расписи и одлуке

Додатак

Уредба о Великој Педагошкој Школи

371

НИК ЗАКОНА

И ВАЖНИЈИХ

РАСПИСА, ОДЛУКА и НАРЕДАБА

ОДЕЉЕЊА

ЗА ОСНОВНУ НАСТАВУ И НАРОДНО ПРОСВЕЋИВАЊЕ

КОЈИ СЕ ТИЧУ

УЧИТЕЉСКИХ ШКОЛА

II КЊИГА

ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА
КРАЉЕВИНЕ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА
БЕОГРАД, 1921.

3411
Уведено у нови инвентар бр.

ЗБОРНИК ЗАКОНА

И ВАЖНИЈИХ

РАСПИСА, ОДЛУКА и НАРЕДАБА

ОДЕЉЕЊА

ЗА ОСНОВНУ НАСТАВУ И НАРОДНО ПРОСВЕЋИВАЊЕ

КОЈИ СЕ ТИЧУ

УЧИТЕЉСКИХ ШКОЛА

II КЊИГА

ВИБЛИОТЕКА
МИНИСТАРСТВА ВЕРА
Бр. Инв. ... 192 г.
БЕОГРАД

ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА
КРАЉЕВИНЕ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА
БЕОГРАД, 1921.

САДРЖАЈ

Закони Страна

Закон о уређењу учитељске школе 5

Правила

Школска правила за ученике учитељ. школе 15
Правила о оцењивању ученичког успеха у учит. школама 21
Правила о учитељском испиту за ученике учит. школа 23
Правила о полагању скраћеног професорског испита 26
Правила о ђачким трпезама за ученике учит. школа 28
Правила о благодјејању за ученике учит. школа 30

Наставни планови и програми

Наставни план и програм учит. школа 35
Наставни план и програм учит. школа са трогодишњим роком учења 51

Расписи и одлуке

Распис да учитељи музике и певања редовно иду са ученицима у цркву и да руководе ђачким певачким хором 67
Распис о подношењу полуго ишњих извештаја за вежбаонице учитељских школа 68
Распис да се учит. испит зрелости свршава за 15 дана 68
Распис о такси за полагање накнадних и поновних испита 69
Распис да су дужни учитељи цртања и писања приређивати изложбе а учитељи музике образовати ђачки хор и оркестар 70
Распис о сведочанствима ученика-ца који су били државни благодјејанци 71
Распис о издавању сведоџаба испита зрелости благодјејанцима и дупликатима сведоџаба 72
Распис о скраћеном школовању (по течајевима) и наст. плану . . 73
Правила о течају за спрему за учит. испит зрелости 77
Распис о приправницима из Бос.-херцеговачких учит. школа . . . 80
Распис о оцењивању ученичког успеха у учит. школама 81
Распис о педагошким одељењима 82
Распис о уписивању у учит. школе 83
Распис о благодјејању у учит. школе 84
Распис о деловођама у учит. школама 85
Распис о заједничком школовању ученика и ученица у учит. школама 85
Одлука о упису у I и II раз. учит школа 86

Страна

Одлука о установљењу једногодишњег течаја за спрему учитељица за женски ручни рад 86
Распис о натпису при издавању сведочанстава благодјејанцима . . 87
Распис о лековима за сиромашне ученике 87
Распис о хонорарним наставницима и часовима 88
Одлука о установљењу течаја за спрему забавиља 89
Одлука о благодјејанцима педагошких одељења 90
Одлука о издржавању ученика-ца у педагошким одељењима . . . 90
Распис о допуни уредбе о хонорарним наставницима 91
Распис о образовању новог одељења I. норм. разреда (фебруарски) 92
Распис о ђачким трпезама и благодјејањима 92
Распис о полагању учит. испита за ученике-це 12, 18 и 24 мес. течаја 93
Распис о полагању учит. испита зрелости за 12 месечаре 94
Распис о ликвидирању рачуна за 1916-17 годину 94
Одлука о ученицима IV раз. Призренске Богосл. учит. школе . . . 95
Распис о хонорарним наставницима учит. школа 96
Распис о трајању течајева и школ. одмору 96
Распис о подношењу ђачких молаба 97
Распис да се ослободе испита ученици I раз. педаг. одељења . . . 98
Распис о учит. испиту зрелости за све течајевце 98
Распис о уписаним ученицима у учит. школама у Војводини . . . 99
Распис о укидању ограниченог броја хонорарних часова у учитељским школама 99
Распис да ученици-це учитељ. школа и педаг. одељења задржавају благодјејање и о ферију 100
Одлука о трајању учења у учит. школама и педагошким одељењама 100
Распис о Великом школском одмору 101
Распис да педагошка одељења трају 4 године 102
Распис о подношењу годишњих извештаја управитеља учит. школа 103
Распис о реонима учит. школа за упис 104
Распис о отварању течајева за забавиље и упису 105
Одлука о одлагању уписа нових ученика у педаг. одељења 106
Распис о скраћеном полагању учит. испита зрелости 106
Распис да установе и сви јавни органи излазе на сусрет органима Генералног Инспектората Мин. Финансија 107
Распис о уређењу збирака учила 107
Наредба одсеку Министарства за Банат, Бачку и Барању о ликвидацији 109
Распис о осуствовању управитеља учит. школа 110
Уредба о хонорарним наставницима и хонорарним часовима . . . 110
Измене уредбе о хонорарним наставницима и хонорарним часовима 113
Одлука о изједначењу плата свих наставника средњих и стручних школа у покрајинама 114
Распис о администрирању аката 117
Одлука о реонима учит. школа за полагање учитељских испита . . 118
Одлука о полагању испита ученика учит. школа и педагошких одељења трогодишњег течаја 119
Распис о једнообразности у одржавању часова и празновању празника 120
Одлука о подржављењу српских вероисповедних и учитељских школа 121

Додатак

Уредба о Вишој Педагошкој Школи 125

Б) ЗАКОНИ И НАРЕДБЕ

КОЈИ СЕ ТИЧУ

УЧИТЕЉСКИХ ШКОЛА.

ЗАКОНИ.

ЗАКОН

О УРЕЂЕЊУ УЧИТЕЉСКЕ ШКОЛЕ*

Члан 1. — Да би основне — народне — школе добивале способне учитеље, држава се брине за образовање учитеља тих школа, па за то се заводи у Србији Учитељска (Педагогијска) Школа.

Члан 2. — Ова се школа оснива и издржава из главног фонда школског, као што одређује § 1-ви закона о уређењу истог фонда од 15. септембра 1856. год. (Види зборник зак. 9., страна 58. $\frac{\text{КВ.№ 1312.}}{\text{С.№ 1411.}}$).

Члан 3. — Учитељска Школа стоји под врховним надзором Министарства Просвете и Црквених Послова, а најближу управу над њом има управитељ.

Члан 4. — *Наставници су у учитељским школама: управитељ, професори, суплентн, учитељи и разредне учитељице.*

Управитељ, професори, суплентн и виши учитељи постављају се Краљевим Указом, а учитеље и разредне учитељице (у женској учитељској школи) поставља Министар Просвете и Црквених Послова.

(Измена од 10. маја 1902. год.).

Члан 5. — *Управитељ учитељске школе може бити оно лице, које је испунило све погодбе прописане за директоре потпуних средњих школа. У женској учитељској школи управитељ мора бити жењен.*

Професори у учитељским школама могу бити она лица, која су свршила философски факултет у Србији или на страни

---

* Измене и допуне штампају се курзивом.

и положила професорски испит, према закону о полагању професорског испита у средњим школама. За овај испит сведоџба о учитељском испиту на свршетку учитељске школе вреди као и сведоџба о испиту зрелости на свршетку средње школе.

За суплените и учитеље језика и вештина траже се исте квалификације, које се траже и у средњим школама.

Разредне учитељице у женској учитељској школи, којих мора бити најмање, колико има разредних одељења, могу бити кандидаткиње, које су по положеном испиту зрелости у гимназији или учитељском испиту у женској учитељској школи редовно свршиле Велику Школу или универзитет на страни.*

(Измена од 10. маја 1902. год.).

Члан 6. — *У први разред мушких учитељских школа примају се, по одлуци професорског савета, они ученици, који су свршили најмање четири разреда средње школе, а у први разред женске учитељске школе примају се оне ученице, које су свршиле најмање четири разреда више женске школе или средње школе. Првенство имају ученици и ученице, који су положили течајни испит.*

Сви пријавници или пријавнице треба да су доброг владања, да су здрави, да немају никаквих телесних недостатака, који би им сметали у вршењу потоњих учитељских дужности и да нису старији од осамнаест година.

(Измена од 10. маја 1902. год.).

Члан 7. — *Учење у Учитељској Школи траје четири године и по томе се школа дели на четири разреда.*

(Измена од 7. фебруара 1896. год.).

Члан 8. — *Који ће се наставни предмети предавати у Учитељској Школи, одређује Министар Просвете и Црквених Послова по саслушању Главног Просветног Савета.*

Осим тога министар просвете овлашћен је да изда наставни план, који ће ближе одредити шта ће се и колико из кога предмета и у којим разредима учити.

(Измена од 31. октобра 1886. год.).

Члан 9. — *За вежбање у школском раду заводи се вежбаоница, која ће стојати у непрестаној свези и под управом Учитељске Школе.*

(Измена од 24. јула 1877. год.).

---

* Сада Универзитет.

Члан 10. — Зарад унапређења наставе и научног образовања, држава оснива за Учитељску Школу библиотеку, потребну збирку за предавање јестаственице, земљописа, физике и хемије и помоћних средстава за предавање геометрије итд.

Члан 11. — За боље разумевање наставе у пољској привреди придодаје се овом заводу потребна земља и башта, коју обрађују и унапређују ученици под упутством економа и баштована, с потребним бројем радника.

Исто тако постоји место за гимнастику с потребним справама.

Члан 12. — *Главније су дужности управитеља:*

а) Да и сам предаје који предмет и, ако буде зграде, да седи у њој;

б) Да се стара, да се извршују све наредбе овог уређења и дотичне власти, и да влада потпуни поредак и послушност у целом заводу;

в) Да пази како професори предају своје предмете, да долази на њихове часове, и у опште да настојава, да професори извршују уредно своје дужности;

г) Да пази да се све науке предају по педагогијским начелима и да се свршују у одређено време;

д) Управитељ може казнити професоре и учитеље за мање погрешке опоменом, укором и петнаестодневном платом, а веће достављa министру;

ђ) Управитељ руководи испит зрелости;

е) Он према потреби позива професоре на састанке ради саветовања;

ж) Он наређује замену или сам замењује професоре који не могу доћи на дужност;

з) Он може дати професору и учитељу три дана одсуства у случајевима потребе. Њему се правдају ученици за изостанке и он решава, да ли је изостанак оправдан или није.

(Измена од 31. марта 1881. год.).

Он може осим прописаног распуста школског и у друго време распустити ученике на један дан одмора.

и) Управитељу се пријављују ученици, који желе да ступе у овај завод;

ј) Управитељ и професори Учитељске Школе могу походити по одобрењу министра неке основне школе у нашој земљи;

к) Управитељ је дужан да за време одмора школског руководи практично обучавање учитеља основних школа, које му ради тога буде упутио министар просвете и црквених дела;

л) Управитељ с деловођом чува по списку све школске ствари, осим библиотеке и кабинета. Надгледа ствари домоводства, имање и зграду школску и одговара за њих;

љ) Управитељ с деловођом отправља целу администрацију завода. У рачуноводству има се управљати по контролним правилима и одговара за уредност рачуна;

м) Управитељ прима и отпушта све служитеље.

(Измена од 24. јула 1877. год.).

Члан 13. — *Дужности су професора и учитеља:*

а) Да предмете, одређене му за предавање, сврше на време, држећи се наставног плана и наставних програма, које је министар просвете и црквених послова на основу закона прописао.

(Измена од 31. марта 1881. год.).

б) У случају болести или друге какве сметње, дужан је сваки на време о томе известити управитеља. Ко пропусти то учинити, губи — ако не оправда свој изостанак — сразмерни део плате оног дана према броју часова својих. Ово извршује управитељ.

в) Да долазе у седнице на позив управитеља, и да иду редом у цркву у недељне и празничне дане;

г) Да чувају научне справе и збирке својих кабинета и да за њих одговарају;

д) За време одмора школског уче садашње учитеље основних школа извесним предметима они професори Учитељске Школе, који буду на то одређени.

Који се приме овог ванредног посла имају за та предавања награду, која износи најмање толико колико једномесечна плата дотичног професора.

(Измене од 24. јула 1877. године.).

Члан 14. — *Управитељ учитељске школе има плату, положај и сва остала права директора потпуне средње школе.*

Разредне учитељице имају плату и сва остала права виших учитеља средњих школа.

*Професори, супленти и учитељи имају плату, положај и сва права професора, суплената и учитеља средњих школа.**

(Измена од 10 маја 1902 год.).

---

* По закону о изменама и допунама од 4. јуна 1912. у закону о Средњим Школама ова тачка престаје важити — види чл. 137, четврту алинеју; чл. 72. и чл. 75. Закона о Средњим Школама.

Члан 15. — *Збор* Учитељске Школе састављају управитељ, сви професори и супленти.

Члан 16. — Збор се састаје на позив управитеља, или кад предложе два професора (или учитеља), у време кад се не учи. На збору се решавају дела по вишини гласова.

Члан 17. — Одлуке збора потписује управитељ и сви који су у збору већали, а објављује и извршује сам управитељ.

Члан 18. — *Дужност деловође и библиотекара отправља за годину дана онај професор, кога савет одреди.*

(Измена од 24. јула 1877. год.).

Члан 19. — *Савет Учитељске Школе:*

а) Саставља распоред часова и наставних предмета међу наставнике.

(Измена од 31. марта 1881. год.).

б) Решава о примању ђака у школу и о прелазу ђака у старије разреде према показаном успеху.

(Измена од 31. марта 1881. год.).

в) Бира достојне а сиромашне ђаке, којима држава даје благодејање;

г) Одређује време и ред испита, и то подноси на одобрење министру просвете и црквених дела;

д) Изриче над ученицима све веће казне према школским правилима. Одлуке о казни изгнања из школе подноси претходно на одобрење министру просвете и црквених дела;

ђ) Договара се о свему што би служило унапређењу и усавршавању завода, и што нађе за добро, предлаже министру просвете и црквених дела. Исто тако договара се о измени распореда часова и школских правила, и то подноси министру просвете и црквених дела;

е) Стара се о набављању наставних предмета и књига за библиотеку;

ж) При свршетку сваке године савет професорски саставља извештај о стању завода у научном и моралном погледу, и подноси га преко управитеља министру просвете.

(Измена од 24. јула 1877. год.).

Члан 20. — *Деловођи је дужност:*

а) Да води списак примљених ученика, и уводи у главни протокол имена свију ученика по разредима;

б) Да води на састанцима записник, да помаже управитељу да саставља, преписује и отправља одлуке и текуће послове администрације;

в) Да пази да је у добром поретку библиотека; да води списак свију књига и да их даје на читање, а при свршетку сваке године да подноси извештај о стању библиотеке за коју одговара.

(Измена од 24. јула 1877. год.).

Члан 21. — Ученици, који желе ступити у Учитељску Школу, ваља да поднесу управитељу сведочанства где су ишли у школу, и каквог су владања и приљежања, а тако исто да поднесу и крштено писмо.

Све ће ученике, пре но што се приме, прегледати лекар, јесу ли здрави и јесу ли богиње лежали.

Члан 22. — Уписивање ученика предузима се првих дана школског течаја. Ко се за то време из важних и оправданих узрока не пријави, може се примити и доцније до месец дана.

Члан 23. — *Ученици прелазе у старије разреде према оценама њиховог годишњег успеха.*

Правила о тим оценама прописује министар просвете и црквених дела.

(Измена од 24. јула 1877. год.).

Члан 24. — *Ученици учитељске школе живеће у интернату о свом трошку. Сиромашни ученици, који су свршили 4 разреда гимназије са одличним или врло добрим успехом и имају примерно владање, примаће се и издржаваће се о државном трошку.*

Колики ће се број ученика примити у I разред учитељске школе, одобрава Министарски Савет на предлог Министра просвете и црквених послова

*Правила о заједничком живљењу ученика прописује министар просвете и црквених послова.**

(Измена од 7. фебруара 1896. год.).

Члан 25. — *Ученици, који су уживали благодејање, дужни су примити* и *вршити учитељску службу. Који то не би учинили, неће добити друге државне службе. Обвеза та траје шест година.*

(Измена од 24. јула 1877. год.).

Члан 26. — *Предавање се почиње одмах после свршеног уписивања и продужава се непрекидно, осим недељних дана и осим времена, које је одређено за школски одмор.*

(Измена од 10. маја 1902. год.).

---

* У прелазном наређењу стоји: „Измена чл. 24. ступиће у живот онда, кад буде спремљено све што треба за добро уређено заједничко живљење ученика.“

Члан 27. — Време, које се пропише за свакогодишње путовање (екскурзије), употребљаваће се на практично познавање отаџбине и онога, што се учи у школи (из земљописа, јестаственице и т. д.). Дотични професор пратиће и поучавати питомце у путовању, за које ће завод трошкове подмиривати.

Члан 28. — *Велики школски одмор траје од Видова-дне до Велике Госпође, божићни одмор од 23. децембра до нове године, а ускршњи од Великог Четвртка до Томине Недеље.*

(Измена од 10. маја 1902. год.).

Члан 29. — *Испит ученика бива један пут у години: у месецу мају и јуну.*

(Измена од 3. децембра 1873. год.).

Но из предмета, који се уче и свршавају за пола године, држи се испит после сваког појединог течаја.

На испитима треба да се види сав напредак, који су ученици постигли за школску годину.

Министар просвете одређује, ко ће присуствовати испитима.

Члан 30.* — *Ученици најстаријега разреда дужни су на свршетку учења положити учитељски испит.*

Али за то неће полагати обичног испита, који се на крају школске године полаже, а резултат годишњих бележака њима ће вредети као општи резултат.

Који ученик из једног или два предмета добије слабе оцене у општем резултату, примаће се на учитељски испит, пошто белешку из тих предмета поправи начином, којим се испитне белешке поправљају.

Време за држање учитељског испита одређује министар просвете и црквених послова у правилима о томе испиту.

(Измена од 31. марта 1881. год.).

Члан 31. — Даља упутства у смотрењу унутрашње управе, распореда, начина предавања, поретка и владања у заводу, као и закон школски, издаће министар просвете и црквених дела.

Члан 32. — *Ради стручног образовања учитељица основних школа установиће се женска учитељска школа, онде где Министарски Савет нађе за подесно.*

У женску учитељску школу примају се ученице, које су свршиле 4 разреда више женске школе или гимназије. Она ће

---

* Изменама од 31. марта 1881. год. у Закону од 5. октобра 1870. год. укинут је чл. 30., те је чл. 31. постао 30., а чл. 32. постао чл. 31.

бити уређена онако исто, као и мушка учитељска школа; ну у њој ће радити и разредне учитељице, које ће пазити нарочито на владање ученица. Оне ће имати иста права као и разредне учитељице више женске школе.

(Допуна од 7. фебруара 1896. год.).

Прелазно наређење. — Чл. 32 ступиће у живот 16. августа 1896. године, и тада престају важити сви они чланови закона о уређењу Више Женске Школе од 19. јануара 1879. год.* и 31. октобра 1886. године,** у којима се говори о учитељској спреми, у колико се односе само на ту стручну спрему; ну ово се неће односити на ученице које сада уче четврти и пети разред Више Женске Школе.

---

* Зборник закона 34. стр. 138.

** Зборник закона 42. стр. 202.

ПРАВИЛА.

ШКОЛСКА ПРАВИЛА
ЗА УЧЕНИКЕ УЧИТЕЉСКЕ ШКОЛЕ*

I. Владање ученика.

А. У школи.

Члан 1. — Ученици учитељске школе спремају се да буду васпитачи народног подмладка. Према томе, док су они још ученици у учитељској школи, дужни су живети поштено и навикавати се на све врлине које су потребне за савесно вршење учитељске дужности, те да тако својим ученицима и околини буду моралан углед.

Члан 2. — Ученици морају тачно и уредно долазити на предавања. На знак звона треба одмах сви да иду у своје разреде, и да ту у тишини и реду дочекују наставнике, сваки на одређеном му месту. При уласку наставника треба сви да устану и да мирно стоје док он не седне или док им не да знак да седну.

Разредни редари извештавају сваког наставника о ученицима који нису на часу, ради бележења изостанка, на начин како нареди школска управа.

За време предавања не сме нико улазити у школу нити излазити напоље без допуштења.

Члан 3. — Кад наставник предаје, треба сви ученици да пазе. За то време не смеју се они ничим другим занимати.

Кад израђују писмене задатке у школи или се испитују ради оцене, не смеју без допуштења један другог помагати.

---

* Пре ових Правила важио је „Школски Закон за ученике учитељске школе“ (штампан у „Просветном Зборнику“ од 1895. год., стр. 660—668).

Члан 4. — Ученици треба да врше *савесно* своје школске дужности. Тако они су дужни да свагда на време израђују и доносе одређене задатке. Они треба да су увек спремни за испитивање.

Нико не може захтевати да се испитује кад хоће, нарочито ради поправљања оцене; напротив сваки ученик је дужан и преко године и на испиту одговарати кад год се пита из кога предмета.

Ученици не смеју захтевати да им наставници саопштавају оцене пре одређеног времена.

Члан 5. — Пошто наставник изиђе из разреда, ученици излазе на одмор у ходник или двориште. И ту треба да се понашају у свему пристојно. Нарочито се забрањује: викање, лупање, свирање и играње, бацање камена, говорење непристојних речи — и уопште све што квари школски ред и што не приличи пристојним младићима.

Забрањује се пушење и ношење штапова.

Члан 6. — Ученици треба да живе међу собом у братској љубави. Зато се забрањује све оно што може пореметити братску заједницу.

Члан 7. — Ученици морају да чувају школске ствари и да не чине никакве штете.

Члан 8. — Без допуштења управитељева ученици се не смеју скупљати у школу у време кад нема предавања, ако је школа екстерна.

Члан 9. — Наставнике своје дужни су ученици свуда с поштовањем предусретати и свагда покоравати се њиховим наредбама у свему.

Строго је забрањено омаловажење наставника и њихових предавања, непослушност и упорност, оговарање, клеветање и вређање наставника ма којим начином.

Члан 10. — Сваки ученик може само *у своје име* нешто радити, говорити и писати; стога може сваки само за себе усмено или писмено молити се и жалити се претпостављеној власти. Молбе и жалбе које су упућене највишој школској власти, могу се подносити само преко управе учитељске школе. Оне морају бити написане пристојно.

Члан 11. — Ради лакшег одржања реда одређује се на извесно време у сваком разреду по један или више редара, који се нарочито брину за чистоћу, ветрење и грејање школ-

ских соба, пазе на ред у своме разреду између часова, при идењу у цркву и при екскурзијама, и помажу наставницима у другим школским пословима.

Редаре одређује и надзирава управитељ и разредни старешина, тј. професор (суплент) кога савет учитељске школе за који разред одреди, или васпитач.

Б. У цркви.

Члан 12. — Ученици су дужни у одређено време ићи у цркву.

Пред полазак у цркву дужни су доћи на време и на одређено место на прозивку где морају чекати док наставник не каже да изиђу.

Члан 13. — Ученици иду у цркву по разредима — почињући од најмањег разреда — у редовима по четворица.

На путу и у порти црквеној не сме се викати ни говорити као ни у цркви.

Члан 14. — У цркви морају ученици стајати и сложно певати. — Забрањено је ученицима стајати и седети у столовима; а за певницама могу стајати само певачи и одређени помагачи. Забрањује се излажење из цркве пре свршеног богослужења.

Из цркве излазе ученици учитељске школе после ђака нижих школа, и то оним редом како стоје у цркви.

Члан 15. — Међу ученицима мора у цркви владати потпуни мир и тишина.

Неред у цркви казни се строже него у школи.

Члан 16. — Све што важи за богослужење у цркви важи и за богослужење ван цркве.

Члан 17. — Изостанак од вечерње рачуна се као један, а одсуство од литурђије као два школска часа.

Бегање од цркве после прозивке, као и бегање с предавања, а нарочито кад се дају оцене, строго је забрањено и казни се.

Члан 18. — Изостанци од цркве као и од школе морају се у одређено време оправдати код разредних старешина. За оправдање изостанака због болести служи уверење само лекара учитељске школе.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

В. Ван школе и цркве.

Члан 19. — Ученици учитељске школе треба да се свуда у друштву понашају пристојно и да живе поштено, као што то доликује будућим васпитачима. Они треба и у свом приватном животу да поступају тако, како ће у народу одржати добар глас учитељској школи у којој се образују.

Стога се најстроже забрањује све што је непристојно и непоштено, а нарочито: банчење, картање, коцкање, узнемиравање грађана — особито ноћу — клеветање, лаж, превара, лакоумно задуживање, крађа, похођење непристојних места и уопште неморалан живот.

Члан 20. — Где је школа екстернат, ученици могу становати само у честитим породицама. Становање у гостионицама не допушта се никако.

При уписивању у ту школу дужан је сваки ученик јавити управнику, где је узео стан. То исто бива и при свакој промени стана.

Ученик се мора иселити из стана, ако управитељ нађе то за потребно.

Члан 21. — Без велике потребе и допуштења, ученици не смеју походити гостионице и кафане.

Забрањено је ученицима држати говоре по јавним зборовима и учествовати у дружинама, сем оних које су одобрене од школских власти. Исто тако не могу ученици ићи на игранке и на друге сличне забаве, нити их могу приређивати сами без допуштења управитељева.

Члан 22. — Ученицима је најстроже забрањено омаловажавати и вређати школске власти и наредбе путем штампе. Исто тако не смеју ученици писати у новинама о политичким стварима.

Члан 23. — Ученици не могу склапати никакве дружине ван школе а у школи само дружине за узајамно обавештавање и усавршавање у наукама и вештинама, као и ради узајамног потпомагања. Ове дружине подлеже одобрењу и надзору школске власти.

Најстроже ће се казнити они ученици који подстичу и нагоне друге ученике да учествују у нередима.

Члан 24. — И за време школског одмора морају се ученици владати по прописима ових правила.

II. Казне.

Члан 25. — Који се ученици огреше о овај закон, биће кажњени.

Свака казна бележи се у казненицу.

Члан 26. — Наставник кажњава ученике опоменом и укором.

Разредни старешина казни опоменом, укором и затвором до пола дана.

Васпитач, у интернату, кажњава опоменом, укором и затвором до једнога дана.

Управитељ кажњава опоменом, укором и затвором до два дана.

Професорски савет кажњава опоменом, укором и затвором до три дана, отпуштањем ученика из завода с правом на испит и без тога права на годину дана, отпуштањем на свагда из дотичне школе и отпуштањем на свагда из свих завода у Србији.

Казне професорског савета повлаче за собом губитак једног дела или читава благодејања за извесно време или за читаву годину према нахођењу професорског савета.

Члан 27. — О свима казнама сем опомене извештавају се ђачки родитељи.

Отпуштање ученика бива по одобрењу Министра просвете и црквених послова.

Члан 28. — Ако би ученик напустио школу, да би избегао казну на коју је осуђен, неће му се издати школска сведоџба док казну не издржи.

Члан 29. — На свагда отпуштени ученик из школе, може се после извесног времена поново примити у другу неку школу, кад Министар према прибављеним доказима нађе да се довољно поправио.

Члан 30. — Ученици се кажњавају и за изостанке од школе и цркве. Казна се одређује према броју неоправданих изостанака.

Изостанци се бележе у прозивницама и своде се на крају сваког месеца, а тада се решава о њима.

За изостанке до десет (10) часова у редовним приликама казни ученика разредни старешина, до двадесет и пет (25) управитељ, а преко тога савет учитељске школе.

Члан 31. — Који ученик учини какву штету, мора је накнадити. Тако исто кад се задужи мора дуг на време вратити.

Ако то не учини на прву опомену, наплатиће се од његовог благодејања, ако га има; а ако нема благодејања, биће иначе кажњен.

Ако се не може сазнати који је ученик учинио штету, накнадиће је сви ученици који се десе на месту где је штета учињена.

Таквим ученицима неће се издавати сведочанство, док не накнаде штету и док се не намире са својим повериоцима.

III. Оцењивање владања.

Члан 32. — Владање се бележи оценама: примерно, врло добро, добро и лоше.

Члан 33. — При оцењивању владања на крају школске године, професорски савет узима у обзир целокупно владање учениково и пре и после изречене казне, па одређује оцену владања према општем уверењу.

Члан 34. — Оцену владања која се уписује у сведочанство о учитељском испиту зрелости одређује професорски савет према општем уверењу о ученикову владању у четвртом разреду учитељске школе.

Члан 35. — Ученик, који на крају свога школовања има лошу оцену владања, не може бити постављен за учитеља.

Члан 36. — Ученик учитељске школе, који својевољно оставља школу, дужан је да врати не само ствари и књиге завода, него и да накнади трошкове, који су за њега учињени за време док је био у заводу. Кад ово учини, издаће му се сведоџба у којој ће се назначити, зашто је оставио школу. У сведочанству поред оцена о успеху у наукама забележиће се и оцена владања.

Члан 37. — Ученику, који је отпуштен или искључен из учитељске школе, бележи се то — заједно са кратким назначењем узрока и решења Министарског — на место владања у сведочанство.

Таком ученику издаје се сведочанство тек онда, пошто врати све школске ствари и накнади штету, ако је буде учинио.

Члан 38. — Ова правила важе од данас.

ПБр. 18.323.
19. октобра 1904. год.
у Београду.

Министар Просвете и Црквених Послова,
Љуб. М. Давидовић, с. р.

ПРАВИЛА

О ОЦЕЊИВАЊУ УЧЕНИЧКОГ УСПЕХА У УЧИТЕЉСКИМ ШКОЛАМА

Члан 1. — Сви предмети, који се према чл. 8. школског закона уче у учитељским школама, обавезни су, и ученици се из свих испитују и оцењују.

Вештине се сматрају потпуно као и научни предмети.

Члан 2. — Сваког тромесечја ученик мора имати оцену из сваког наставног предмета. Али ни у ком случају не сме се ученику завести слаба оцена (2), а да се не прозове бар још једанпут да се види хоће ли је моћи поправити.

Члан 3. — Писмени се задаци дају из језика и математике и то најмање по један сваког месеца. Наставници су дужни сваки задатак на време прегледати, према дидактичним захтевима, и вратити га ученицима, ну оцену ће дати из свих задатака укупно на крају тромесечја. Њу ће завести у школски дневник и свести је с оценама из усменог говора.

Члан 4. — Само у ванредним приликама, по изузетном одобрењу управитељеву, може се дати писмени задатак и из којег другог предмета, да не би ученици остали у ком тромесечју без оцене.

Члан 5. — Оцене у једном тромесечју своде се тако да увек ученику важи друга или трећа (последња) оцена као резултат који се заводи у главну уписницу. Али за то ће наставник, кад ученик у прва два месеца има слабу оцену, прозвати га у другој половини трећег месеца и пропитати из свега пређеног градива.

Члан 6. — Годишња оцена изводи се аритметички, т. ј. саберу се оцене за сва три тромесечја, па се збир подели са три, и онда количник заводи као годишња оцена успеха. Ако је у количнику и разломак већи од половине, онда се заводи као оцена најближи цео број.

Кад ученик трећег тромесечја има врло добру оцену, а за прва два имао је слабе оцене, може му се завести као годишњи резултат добра (3) оцена према одлуци наставничког савета.

Исто се тако и *добра* оцена из језика и математике може, по одлуци наставничког савета, свести у резултату као добра, ма да је ученик у прва два тромесечја имао слабе оцене, ако је она оцена знања из укупног градива дотичног предмета.

Члан 7. — Разредне старешине дужне су присуствовати пропитивању и оцењивању слабијих ученика нарочито трећега месеца у тромесечју. Кад се потреба укаже то ће чинити и управитељи школе.

Члан 8. — Испитну оцену дају споразумно предметни наставник и председник, и она се своди аритметички с годишњом оценом. Ако је годишња оцена слаб (2), онда вреди оцена коју ученик добије на испиту. Али ће се за то на испиту обратити особита пажња слабијим ученицима и пропитаће се свестрано.

Члан 9. — Ако се при давању испитне оцене не сложе предметни наставник и председник, онда важи оцена председникова.

Члан 10. — Оцене на накнадном испиту своде се као и на редовном годишњем испиту (чл. 8). Ну ако ученик има оцене само за једно или два тромесечја, онда се испитна оцена не своди с годишњом, већ као општа оцена успеха узима се та испитна.

Члан 11. — На поновном испиту ученик мора добити добру оцену, па да му се сматра да је поправио општу слабу оцену успеха.

Члан 12. — Само из два предмета допушта се ученику да поновним испитом поправља слаб општи успех.

Ко из три ма која предмета има слаб општи успех, поновиће разред.

Члан 13. — Разред се може поновити само једну годину; а у току учења у учитељској школи допуштено је ученику да понови два разреда.

Члан 14. — Ученицима IV разреда своди се годишња оцена успеха као и ученицима млађих разреда,

Слаб годишњи успех из једног или два предмета ученик ће моћи поправити у августу т. год. према одредбама чл. 8. ових правила.

Ако ученик на разредном испиту не поправи слабе оцене, остаће да понови IV разред, јер му се неће допустити и поновни испит.

Члан 15. — Одредба о оцењивању ученика од 15. маја 1883. г. ПБр. 1446 и распис од 28. марта 1883. год., ПБр. 2309, не важе више од дана кад Министар Просвете ова Правила потпише и у „Српским Новинама“ објави.

ПБр. 18874.
15. новембра 1910. год.
у Београду.

Заступник
Министра Просвете и Црквених Послова
Министар Народне Привреде,
Ј. М. Продановић, с. р.

ПРАВИЛА

О УЧИТЕЉСКОМ ИСПИТУ ЗА УЧЕНИКЕ УЧИТЕЉСКЕ ШКОЛЕ

од 26. фебруара 1883. год. КПБр. 3334/1882. г.

Министар Просвете и Црквених Послова, на основу члана 30. закона о уређењу Учитељске Школе, прописује о учитељском испиту за ученике исте школе ова

ПРАВИЛА

Члан 1. — По свршеном учењу ученици најстаријега разреда Учитељске Школе дужни су положити учитељски испит по овим правилима.

На учитељски испит примају се само они ученици, који у резултату годишњих бележака из свију наставних предмета имају *добре оцене.* Они пак, који немају добрих оцена из свију предмета, треба да испуне пре тога прописане услове у 3-ој алинеји чл. 30. поменутога закона; иначе губе право на испит и морају понављати годину.

Члан 2. — Учитељски се испит полаже пред нарочитим *одборима*, којих има толико колико и група наука из којих се испитује. У сваком одбору биће најмање 3 члана: један наставник, кога савет Учитељске Школе изабере, и наставници дотичних предмета. Управник школе свагда је председник одбора.

Члан 3. — Учитељски је испит: *писмен, усмен* и *практичан.*

Писмени испит полаже се само из педагогике, психологије и историје педагогике.

Теме за писмени испит одређује одбор на предлог дотичних наставника, а бирају се из општих и важнијих педагошких питања.

Члан 4. — Писмени се испит врши у присутности одбора, који га надгледа. За израду задатака даје се највише пет часова и то увек пре подне.

За време рада ученици не смеју собу и своје место напуштати, осим преке нужде, нити им је слободно ма и најмање прекидати посао и састајати се са другим ђацима, докле не сврше почети задатак.

Члан 5. — При оцењивању писменога рада пази се на самосталан поглед у мишљењу и на правилност састава. Према томе забрањује се у овом раду служити се књигама, белешкама или гледати у рад других.

Члан 6. — Сви чланови одбора дужни су задатке прегледати и оценити, гледећи при том, је ли питање потпунце обрађено у смислу чл. 5. и по садржају и по облику.

Ученику који свој задатак изради површно, погрешно, који покаже и слабо знање језика и рђаво излагање мисли, закратиће се даље полагање испита.

Оцене писменога испита бележе се уобичајеним цифрама и заводе одвојено и у записник и у сведочанство.

Писмени се задатци чувају у архиви Учитељске Школе.

Члан 7. — *Усмени испит* бива из ових наука:

1. Науке хришћанске и црквеног певања;
2. Српског језика и литературе;
3. Историје српске и опште и земљописа;
4. Педагогике са историјом и психологије са логиком;
5. Рачунице са геометријом; и
6. Природних наука.

Члан 8. — Распоред за овај испит одређује одбор тако, да кандидат добије најмање дан одмора за спрему из сваке прописне групе наука.

Члан 9. Питања усменога испита постављају се на листиће, и то најмање по три питања на групу.

Њих саставља и на листиће бележи сваки наставник по свом предмету, пазећи да у њима исцрпе све оно, што је ученицима предавано.

Листића мора бити бар три више него што имаде испитника.

Ради правичности ваља питања разредити тако, да на сваком листићу буде и тежих и лакших, подједнако, а не обратно само тешких и само лаких.

Дан пре испита одбор има сва питања изложена на листићима прегледати и раније учинити своје примедбе на њих, ако их има.

Члан 10. — На усменом испиту прозову се обично по два ђака, те докле један одговара, други се за одговор спрема. Тражи се од испитника да одговара сам и без помоћи са стране, да одговори његови буду јасни и тачни.

Прекидање говорника од стране одбора може само онда бити, кад му је говор сумњив и погрешан, и тада се може исправљати управљеним на њ питањима. Исто тако прекидање бива, кад је потреба да се говор о једној ствари закључи.

Члан 11. — По правилу усмени испит једнога кандидата траје по сахата.

Ако испитаник није у стању одговорити на питања извучена на првом листићу, треба да то напред изјави, у ком случају допушта му се вући по други пут; не учини ли ово одмах, нема права на друго вучење листића и тада губи право на испит за ту годину.

При давању оцене таквом ученику, који по други пут извлачи питања, имаће се то на уму што први пут није одговорио на питања.

Члан 12. — Одговоре испитника бележе прописаним цифрама дотични чланови одбора, па по свршеном испиту наставник предмета предлаже главну оцену кандидату, која се прима или одбацује већином гласова. Где су гласови подједнаки, претеже страна на којој је председник.

Члан 13. — Ученик, који на усменом испиту падне из три групе наука, одбија се од даљег полагања испита и упућује се на испит на другу годину. Ако остане да повторава школу, престаје му државна помоћ, ако ју је уживао.

Члан 14. — Практички је испит само из рада у школи.

Предмети, које ће кандидат предавати, и разреди у којима ће предавати, извлачиће се на листићима, као и код усменог испита. Предавање увек бива у школи од једног разреда.

Члан 15. — Листићи се раздају испитаницима на два дана пре предавања ради спреме.

Овако предавање не треба да траје дуже од $^3/_4$ сахата. Сваки је кандидат дужан пре почетка предавања предати одбору свој писмени нацрт за то предавање.

Члан 16. — При школском раду оцењује се поглавито вештина у примењивању педагошких правила, а оцене се дају онако исто, као што је прописано за усмени испит.

Члан 17. — Ко на учитељском испиту добије из свију испитних наука оцену *добар*, проглашава се да је способан за сталног учитеља; ко пак добије оцену мању од ове, може бити привремени учитељ.

Члан 18. — Кандидату, који падне из једне или две групе наука, куда долази и Рад у школи, допушта се поправити испит из тих група одмах с почетком нове школске године, и ако га положи за оцену 3, огласиће да је способан за сталнога учитеља.

Члан 19. — Ко по овим правилима не положи прве године дана или најдаље после две године, па ако и тада падне нема више права на испит.

Члан 20. — Сваки кандидат који положи учитељски испит, добија од Учитељске Школе сведочанство о свршеном испиту и оценама добивеним на испиту.

Сведочанство потписује управник и пословођа исте школе.

Министар Просвете и Црквених Послова,
Ст. Новаковић, с. р.

На основу члана 3. Уредбе СНБр. 1507 од 14. фебруара 1920. год. прописујем ова

ПРАВИЛА
О ПОЛАГАЊУ СКРАЋЕНОГ ПРОФЕСОРСКОГ ИСПИТА

Члан 1. — Право на скраћени професорски испит имају кандидати по чл. 1, 2, 7, 19. и 20. Уредбе као и сви они слушаоци Универзитета, који су по свршеном испиту зрелости, пре рата 1914. год. апсолвирали на филозофском или техничком факултету, а службу нису добили или су је морали напустити због рата, ако су положили дипломски испит до конца (јуна resp. октобра) 1920. године.

Члан 2. — Испитни се одбор састоји из пет чланова (председника и четири испитивача).

Члан 3. — Скраћени се испит састоји из општег испита по чл. 113. закона о средњим школама, који је усмен, и из два практична предавања: из главне и споредне групе (чл. 117 г. 129. зак. о Средњим Школама и чл. 3. Уредбе). Предавања почињу сутра дан по положеном општем испиту. Размак између првог и другог предавања је један дан.

Члан 4. — Скраћени се испит полаже у обиму прописаном чл. 113. закона о средњим школама.

Члан 5. — Место немачкога или француског језика кандидат може полагати енглески или руски или талијански језик.

Члан 6. — Кандидат, који би за испит изабрао групу српскога језика или који живи језик или Филозофско-педагошку групу, неће полагати општи испит из тих предмета. Према томе за ту групу неће се ни одређивати испитивач.

Члан 7. — Који кандидат не би испунио захтеве општега испита, неће се ни пуштати на практична предавања.

Члан 8. — По свршеном општем испиту кандидат ће држати два предавања, једно из главног а друго из споредног предмета своје групе, у којој средњој или учитељској школи у Београду. Наставници београдских школа држаће та предавања, по могућству, пред својим ученицима. Теме за предавања даје испитни одбор у очи дана предавања. Кандидат је дужан предавање израдити писмено, у облику угледног предавања.

Члан 9. — Испитни одбор при одлуци води рачуна и о мишљењу директора школе и инспектора групе о наставничкој подобности кандидата.

Члан 10. — Кандидати се за испит пријављују Министарству Просвете, прилажући своја документа у смислу чл. 108. закона. По добивеним пријавама од Министарства, испитни одбор за свакога кандидата одређује време испита и о томе извештава Министарство, које према томе позива кандидата на испит.

Члан 11. — Кандидати ван Београда кад буду позвани на испит, сматра се да путују по службеном послу и имају право на накнаду путних трошкова по постојећим прописима о овоме.

Члан 12. — У свему осталом вреде одредбе закона о средњим школама (V Професорски испити), изузимајући оне чланове у закону, у којима се говори о стручном испиту (тема, клаузура, усмени стручни испит),

СНБр. 8836.
26. јула 1920 год.
Београд.

Министар Просвете,
Св. Прибићевић, с. р.

ПРАВИЛА

О ЂАЧКИМ ТРПЕЗАМА ЗА УЧЕНИКЕ УЧИТЕЉСКИХ ШКОЛА И ПЕДАГОШКИХ ОДЕЉЕЊА

На основу чл. 24. зак. о уређењу учитељских школа прописујем ова правила о ђачким трпезама у учитељским школама и педагошким одељењима.

Чл. 1. — Да би се сиромашним ученицима учитељских школа олакшало школовање створиће им се могућност да се хране у ђачкој трпези а по могућности и да добију стан по одредбама ових правила.

Чл. 2. — Сиромашни ученици-це учитељских школа и педагошких одељења, који имају право на благодејање имају право и на заједничко храњење у ђачкој трпези или новац у суми колико стаје храна у трпези ако би немогуће било установити трпезу.

Чл. 3. — Ученици-це који станују код својих родитеља немају права на ђачку трпезу и стан.

Чл. 4. — Ученици-це који нису благодејанци могу се користити ђачком трпезом, ако нису из места у коме је учит. школа — педагошко одељење — по цени стварног коштања трпезе на једног ђака по прорачуну. Плаћање је увек унапред.

Чл. 5. — У ђачким трпезама управитељ одређује наставнике који ће водити надзор у кухињи и трпези и о свакој неправилности реферују управитељу.

Да би се дала прилика ученицима и ученицама да се вежбају у домаћој економији а нарочито да би се дала прилика ученицама да се у кухињи вежбају у готовљењу јела, одређиваће управитељ школе поједине ученике и ученице да дежурају при ђачкој трпези.

Чл. 6. — Утрошак за храну у ђачкој трпези не сме бити већи од 150 дин. на једног ученика за школе у Србији и Црној Гори а за школе у Војводини 120 дин. Према укупном броју ђака који се хране у трпези тражиће управитељ школе тромесечне кредите. Шта ће се давати као дневни оброк ученику прописаће се нарочитим правилником.

Чл. 7. — У школама у којима има локала да би могли у њима становати ученици-це благодејанци, стараће се управитељи да им осигурају станове, а где нема потребних просторија гледаће да им се нађе стан у вароши.

Ну сасвим оскудним ученицима-цама, који немају родитеља — по решењу Наставничког Савета, може се давати поред благодејања изванредна помоћ за стан у 30 динара, ако се не би могло наћи за њих простор ије у школ. згради за становање.

Чл. 8. — Ученици-це, који су искључени из школе губе право и на Ђачку трпезу као и на благодејање, а ако плаћају враћа им се новац, који су уплатили са одбитком суме утрошене на њих за време док су били у заводу.

Чл. 9. — Ђачке трпезе не раде за време школ. одмора.

Да ли ће и у којој школи која трпеза радити — одлучује изузетно Министарство Просвете уз образложен предлог управитеља дотичне школе.

Чл. 10. — Управитељ школе одређује на рад у Ђачкој трпези као економа једног наставника-цу из колегиума, који ће по његовим наредбама вршити набавке за храну и друге потребе.

Они су обоје одговорни као наредбодавац и рачунополагач по законским прописима.

Чл. 11. — Управитељ школе дужан је сваког месеца подносити извештаје о стању и приликама ђачке трпезе, одељењу за снабдевање школа при Министарству Просвете под чији непосредни надзор трпезе потпадају.

Чл. 12. — За све специјалне случајеве непредвиђени овим правилима, добијаће управитељ школа наређење Министарства Просвете.

Ова правила ступају на снагу од дана потписа.

ОНБр. 37013.
14. октобра 1920. год.
у Београду.

Министар Просвете,
Прибићевић, с. р.

ПРАВИЛА

О БЛАГОДЈЕЈАЊУ УЧЕНИКА-ЦА УЧИТЕЉСКИХ ШКОЛА

На основи чл. 24. закона о уређењу учитељских школа прописујем ова правила о благодјејању ученика-ца учитељских школа и педагошких одељења.

Члан 1. — Да би се сиромашним а одличним и врло добрим ученицима-цама учитељских школа и педагошких одељења олакшало школовање даваће им се редовна месечна помоћ у новцу — благодјејање у границама буџетске могућности.

Члан 2. — Благодјејање могу примати: по 60 динара месечно:

а) ученици-це IV разреда или најстарије године течаја, примерног владања са врло добрим успехом из научних предмета. (Свака добра оцена мора бити покривена одличном и без и једне слабе оцене из вештина), — чији родитељи или маса не плаћају више од 30 динара непосредне порезе. А чији родитељи плаћају испод 60 динара годишње непосредне порезе — 50 динара.

б) Сиромашни ученици-це из осталих разреда примерног владања са врло добрим успехом и осталим погодбама из тачке а) добијаће по 50 динара ако им родитељи или маса не плаћају више од 30 динара непосредне порезе.

Ученици свих разреда чији родитељи или маса плаћају 60 дин. или испод 60 дин. годишње непосредне порезе добијаће благодјејање 40 дин. месечно

в) сиромашни ученици-це с добрим успехом и примерним владањем без и једне слабе оцене из научних предмета или с једном слабом оценом из вештина добијаће благодјејање 30 дин. месечно ако им родитељи или маса не плаћају више од 30 динара непосредне порезе.

Члан 3. — Благодјејање се не може давати ученицима чији родитељи примају на њих додатак на скупоћу ако су у месту становања њиховог као и деца која примају пензију.

Чл. 4. — У почетку сваког тромесечја Наставнички Савет утврђује број благодјејанаца и одређује благодјејање по овим правилима, а школска управа тражиће одма тромесечни кредит. Промене у току тромесечја узимаће се у обзир при тражењу кредита за наредно тромесечје.

Члан 5. — Благодјејање губе ученици ако не испуне погодбе по овим правилима о чему одлучује Наставнички Савет на крају сваког тромесечја.

Члан 6. — Ученици-це који имају право на благодјејање по овим правилима ако нису из места у коме је школа, задржавају право на исто и за време школског распуста.

Чл. 7. — У случају дужег боловања неког благодјејанца који је о свом боловању известио директора своје школе, а по оздрављењу поднетог лекарског уверења или болничку листу, Наставнички Савет одлучује о његовом праву на благодјејање.

Члан 8. — Благодјејанци који по овим правилима добијају благодјејање дужни су служити државу као народни учитељи 6 година ако су провели у школи као благодјејанци 4 године а ако нису онда двоструки број месеца за које су примали благодјејање. Нико од њих не може добити другу државну службу док не измири држави целокупну суму коју је држава за њ утрошила било за благодјејање било за помоћ за Ђачку Трпезу према правилима о ђачким трпезама.

Чл. 9. — Управитељи школа дужни су на свакој издатој ђачкој сведоџби ставити: да ли је био или не државни благодјејанац и за које време.

Чл. 10. — Министар Просвете одлучује о изузетним случајевима и о свему што није предвиђено овим правилима по саслушању управитеља школа. Овим се правилима замењују правила од 19 јула 1919. год. ОНБр. 16312. и важе од 1. новембра ове године.

ОНБр. 37012.
14. октобра 1920. год.
у Београду.

Министар Просвете,
Прибићевић, с. р.

НАСТАВНИ ПЛАНОВИ И ПРОГРАМИ.

НАСТАВНИ ПЛАН
И ПРОГРАМ УЧИТЕЉСКИХ ШКОЛА У КРАЉЕВИНИ СРБИЈИ

Године 1904. прописан је за све учитељске школе у Краљевини Србији овакав наставни план:

Редни број	НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	I разред	II разред	III разред	IV разред	Свега	НАПОМЕНА
1	Наука хришћанска с црквено-словенским језиком	2	2	2	—	6	
2	Гознавање грађанских права и дужности	—	—	—	2	2	
3	Српски језик и књижевност	3	3	3	3	12	
4	Руски или немачки језик с књижевношћу	2	2	2	2	8	
5	Историја:						
	а) општа	3	2	2	—	7	
	б) српска	—	—	—	3	3	
6	Математика (с геометријским цртањем	3	2	2	2	9	
7	Земљопис	2	2	—	—	4	
8	Природне науке:						
	а) зоологија, антропологија и ботаника	4	—	—	—	4	
	б) хемија, минералогија и геологија	—	2	—	—	2	
	в) физика с метеорологијом	—	—	3	—	3	
9	Хигијена (с практичним лекарством)	—	3	—	—	3	
10	Педагогика:						
	а) психологија и логика	—	3	2	—	5	
	б) општа педагогика	—	—	5	—	5	
	в) методика	—	—	—	3	3	
	г) школски рад	—	—	—	10	10	
	д) историја педагогике	—	—	—	2	2	
11	Цртање и лепо писање	3	2	2	—	7	
12	Црквено певање	2	2	2	2	8	
13	Нотно певање и свирање (на виолини)	2	2	2	2	8	
14	Пољска привреда (с основима народне економије)	2	2	2	—	6	Само у мушким учитељ. школама
15	Ручни рад (мушки и женски)	2	2	2	—	6	
16	Гимнастика (с народним играма и војним вежбањем)	2	2	2	2	8	Војно вежбање само у мушким шк.
	Свега	32	33	33	33	131	

НАСТАВНИ ПРОГРАМ.

1. Наука хришћанска с црквено-словенским језиком.

I разред. — Црквено-словенско читање. Црквено-словенска азбука, црквени бројеви, читање и тумачење оног, што учитељ чита и пева у цркви на вечерњи, јутрењу, часовима и служби.

Читање апостола. Изговор и нагласак.

Читање одабраних делова из старог и новог завета.

Краћи преглед историје хришћанске цркве.

II разред. — Историја српске цркве. Први почеци српске цркве. Стање српске цркве за време Немање. О Богумилској јереси. Независност српске цркве за време Стевана Првовенчаног. Св. Сава. Српска црквена архитектура у средњем веку. Српска црква за време Милутина; за време Душана. Проглас патријаршије и стање српске цркве према Душановом законику. Важнији српски патријарси. Даља судбина српске цркве. Укидање пећске патријархије. Обнављање исте патријархије. Стање српске цркве под Турцима до оснивања нове српске државе.

Самосталност српске цркве у новој српској држави.

Преглед црквене јерархије у осталим српским земљама.

Садашње српске тежње у области цркве.

Српски свеци, њихов живот и рад.

III разред. — Основи хришћанске догматике.

Хришћанска етика. Закони хришћанског морала изведени индуктивним путем из наставне грађе, која је обрађена у I, II, III и IV разреду средње школе и I разреду Учитељске Школе.

Дужности човекове према Богу, према ближњем и себи. Изреке Исуса Христа, објашњене примерима из историје и свакидашњег живота.

2. Познавање грађанских права и дужности

у општи:

Дужности према породици, држави, отаџбини и народу. Грађанска права. Закони који регулишу грађанска права и дужности. Етички принципи на којима се заснивају дужности и права у друштву и држави.

детаљно:

1. Организација општине и општинске управе. Избор општинске управе и њен рад. Права и дужности општинара. Губитак грађанске части. Рад општинског збора и сеоског састанка. Самоуправни послови општински и други послови.

Врсте општина. Нарочито упознати школску општину, њен задатак, управу, права и дужности.

2. Организација среза. Среска власт. Самоуправни органи. Среска скупштина и срески одбор.

3. Организација округа. Окружна власт. Самоуправни органи: окружна скупштина и окружни одбор. Окружни школски одбор; организација, права и дужности његове.

4. Организација државе. Устав и главне одредбе устава. Народна скупштина. Министарства. Државни Савет. Главна Контрола. Права и дужности сваког реда људи у држави. Избор посланика.

5. Организација школа у Србији.

6. Организација цркве у Србији.

7. Просветна Удружења у Србији.

8. Друга културна удружења у Србији.

9. Разна завештања у Србији и ван Србије у Српству.

10. Каква би завештања ваљало остављати. (За интернате за више образовање Срба и Српкиња; за зграде: за вештине, за музичку академију и сликарску, за поједине школе, за гимнастику, за болнице, за купатила, за подизање паркова и т. д.

11. Организација просветна и црквена ван Србије у Српству.

12. Политичке прилике ван Србије у Српству.

13. Значај Србије за Српство (Подизање духа и поуздања у Срба ван Србије).

14. О земљорадничким и другим привредним Задругама у Срба.

15. О привредном покрету у Срба: Привредник у Загребу. Привредно одељење Београд. Трг. Омладине у Београду, Просветни клуб у Гиљанима, Просвета у Сарајеву, Српска Зора у Дубровнику и Привредно Друштво у Црној Гори.

16. Учитељеве дужности као наставника, као грађанина и као Србина, а тако и дужности учитељице.

17. Дужности Србина и Српкиње према Српству.

18. Значај штедње. Шта је штедња? (Паметно газдовање и чување да не буде штете. Ограничити издатке на оно без чега се не може бити).

19. Ко је прави родољуб? (Пази да се ни једном Србину и ни једној кући српској не учини штете, јер се тиме руши Српство и слаби; и да се свакоме Србину помогне, да се подигне, јер се тиме подижу јединице од којих је склопљено Српство.

20. Свој своме. (Колико је год туђинаца настањено међу нама, за толико смо разређени и ослабљени. И сваки туђинац међу нама наслон је за туђу силу која прилази да нас уништи. Зато ваља да се наслони Србин на Србина у свакој прилици, па и кад што купује, и кад што продаје).

21. Политичке и културне прилике Срба ван Србије.

22. Политичке и културне прилике Бугара, и значај њихова рада за Српство. Културна утакмица на Балкану.

23. Политичке и културне прилике западних Словена.

24. Политичке и културне прилике северних Словена.

25. Потреба да се сви Словени сложе у раду на културноме пољу, како би једни друге јачали и помагали у борби противу туђинштине.

26. Потреба да се критички оцењује све што се у туђини пише о Словенима, јер понеки туђи политичари и новинари енергично раде да на сваки могућни начин поткопају углед Словена.

3. Српски језик и књижевност.

I разред. — Да се понови, прошири и утврди све што се учило у I и II разреду средње школе. Граматика се прелази и образује на одабраном штиву. Систематски преглед свих овде добивених граматичких правила.

Усмена вежбања. Излагање садржине прочитаног штива у облику слободних предавања. Расправљање појединих питања на основи штива.

Вежбање у писменим саставима. Вежбање у изналажењу и распоређивању грађе. Краћи писмени састави. Учење на памет краћих и лепших песама.

II разред. — Да се понови, прошири и утврди све што се учило у III и IV разреду средње школе. Граматика се прелази на одабраном штиву. Систематски преглед свих делова граматике.

Усмена вежбања као и у I разреду.

Писмени састави, разни облици. Учење лепших песама на памет.

III разред. — Увод у књижевност на основи обрађеног штива у I и II разреду. Српска народна усмена књижевност. Врсте и њена карактеристика. Спољашње и унутрашње одлике њене (стилске особине, фигуре, метар, етичка вредност).

Писмена народна књижевност. Главни писци из старе и средње књижевности, главна дела, читање и тумачење тих дела.

Усмена и писмена вежбања као и у I и II разреду са поступним прелажењем на теже писмене саставе.

IV разред. — Нова и најновија српска књижевност. Важнији писци. Читање и објашњавање њихових главних дела.

Писмена вежбања. Рецензије о прочитаним делима, књижевна карактеристика и поређења.

Анализа радња појединих личности у знатнијим делима. Психолошка основа и етичка вредност појединих прочитаних дела. Естетичко суђење прочитаних дела.

Сваког месеца у сваком разреду најмање по један писмени рад у школи на часу.

4а. Руски језик с књижевношћу.

I разред. — Руска азбука. Истаћи сличност и разлику између српске и руске азбуке.

Читање краћих и лакших састава из руске књижевности. Превођење.

На читању извођења правила изговарања и употребе ъ и ь.

Акценат и његово значење. Најпотребнија правила о мењању именица и глагола, као и делова речи. О глаголским придевима и њиховој употреби.

Поређење изведених граматичких правила са српском граматиком.

Писмена вежбања. Диктати краћих састава. Учење на памет краћих лакших песама.

II разред. — Читање као и у I разреду и на истоме упознавање како се мењају неправилне именице, задржавајући се на речима које се најобичније употребљавају у штиву.

Мењање туђих речи. Поређени придеви и њихова употреба. Употреба породичног имена. Бројеви.

III разред. — Читање већих књижевних производа. Употреба трпног придева.

Неколико правила из синтаксе и истицање сличног и различног са српским језиком.

Најлакши писмени састави на руском језику (као на пр. писмо књижару, поруџбина новина).

IV разред. — Класични писци у руској књижевности. Упознавање с њиховим животом. Читање њихових важнијих дела.

Кратак преглед развитка руске књижевности.

Педагошки писци у Руса. Упознавање њихових главних дела.

Сваког месеца у сваком разреду најмање по један писмени рад у школи на часу.

I. Штиво из руског језика:

У I разреду: Читанка I. део од Н. Глушчевићке.
У II „ : Читанка II. део од Н. Глушчевићке.
У III „ : Гоголь, Ревизоръ.
Пушкин, Повѣсти.
Толстој, Три смерти.
Корољенко, Дѣти подземелья.
Тургењев, Муму.
У IV разреду: Острогорски, Біографіи р. писателей.
Пушкин, Поэмы.
Толстој, Три смерти.
Чехов, Дѣтвора.
Корољенко, Слѣпой музыкантъ.
Лермонтов, Герой нашего времени.

Руски примери и Руска граматика од Рад. Кошутића у сва четири разреда.

4 б. Немачки језик с књижевношћу.

I разред. — Читање краћих и лакших производа из немачке књижевности. Прочитана грађа претреса се са стране стварне, граматичке и стилистичке.

Обратити пажњу на немачке фразе, синониме и идиотизме.

Вежбање у лепом превођењу писмено на српски језик. Препричавање. Диктати. Учење на памет појединих песама и басана.

II разред. — Читање као и у I разреду. Претресање прочитане грађе као и у I разреду.

Вежбање у лепом превођењу с немачког језика. Разговор на немачком језику и препричавање. Учење на памет. Диктат.

III разред. — Читање већих производа немачких класичних писаца и познавање њихова живота. Кратак преглед развитка немачке књижевности.

Приватна лектира по упуству наставниковом. Разговор на немачком језику о прочитаном у школи и на дому.

Од другог полгођа почиње читање и превођење лакших педагошких списа.

IV разред. — Упознавање важнијих немачких педагога и читање њихових важнијих списа.

У сваком разреду сваког месеца најмање по један писмени рад у школи на часу.

II. Штиво из немачког језика:

У I разреду: Gellert, Fabeln und Erzählungen.
Lessing, Fabeln.
Grimm, Hausmärchen.
Dr. G. Fleiter, читанка: Deutschland und die Deutschen.
У II разреду: Göthe und Schiller, Balladen.
Wieland, Oberon.
Göthe, Wilhelm Meisters Wanderjahre.
Hugo Weber, Die Welt im Spiegel der Nationallitteratur.
У III разреду: Klopstock, Oden.
Lessing, Litteraturbriefe.
Schiller, Geschichte des 30-jährigen Krieges.
Wilhelm Tell.
Jungfrau von Orleans.
Dr. Eisler, Psyhologie.
У IV разреду: Göthe, Hermann und Dorothea.
Schiller, Maria Stuart.
Wallenstein.
Heilmann, Methodik.

5. Историја.

а. Општа историја.

I разред. — Историја источних народа. Краћи преглед живота, културе, друштвених и политичких прилика код свих старих народа Азије и Африке (Феничани, Јевреји, Мисирци, Вавилоњани, Персијанци, Инђијанци и Китајци).

Историја Грка и Римљана. Живот, култура и политичке прилике ових народа. Знатније личности и важнији политички догађаји. Римско царство.

Географски преглед земаља свих ових народа.

II разред. — Средњи век. Периода велике сеобе народа. Културни и политички живот појединих народа.

Периода крсташких ратова.

Словени, њихове државе и култура.

Важнији политички догађаји из опште историје, који су били од утицаја на судбину српскога народа тога доба да се нарочито истакну.

Срби у средњем веку. Њихова култура и њихове земље.

III разред. — Историја новога века и најновијег времена до Бечког Конгреса. Доба проналазака и утицаја ових на развитак културе. Доба ренесанса. Реформација. Француска револуција. Словени у ово доба. Историјски догађаји, који су у вези са српском историјом.

Културни и политички живот у XIX веку. Берлински конгрес. Источно питање.

б. Српска историја.

IV разред. — Преглед свих важнијих догађаја из српске прошлости. Исцрпније разматрање културне стране српске прошлости. Детаљно упознавање нове српске историје.

Познавање земаља на којима су се дешавали поједини историјски догађаји у разна времена.

Цртање историјских карата српских земаља.

6. Земљопис.

I разред. — Српске земље. Исцрпно упознавање свих њихових прилика у садашњости.

II разред. — Кратак преглед свих делова света. Математички земљопис по уџбенику за средње школе.

Картографија и цртање карата (представљање свих географских објеката).

7. Математика (с геометријским цртањем).

I разред. — *Аритметика.* — Рачунање с одређеним бројевима, целим и разломљеним. Размере и сразмере. Просто и сложено правило тројно. Решавање практичних задатака.

Метарски систем мера.

Геометрија. — Проширити и утврдити оно што се учило у нижим разредима средњих школа.

Линија, угао, троугао, круг, четвороугао и многоугао. Њихове главне особине и конструкција. Примена у решавању задатака.

II разред. — *Аритметика.* — Даља примена размера и сразмера на решавање задатака. Процентни рачун. Прост и сложен интересни рачун. Просто и сложено деоно правило. Рачуни верижни, смесе и мешања.

Подизање одређених бројева на квадрат и извлачење квадратног корена.

Геометрија. — Сличност слика. Упоређивање и дељење површина. Израчунавање свих облика површина. Питагорино правило примењено на правоугли троугао.

III раздео. — *Алгебра.* — Рачунање с релативним бројевима. Ослобађање заграда. Растављање на просте чиниоце. Заједничка мера и садржатељ. Општи разломци. Подизање на куб, и извлачење кубног корена.

Геометрија. — Стереометрија. Геометријски ликови у простору и њихов међусобни положај. Призма, пирамида, облици и купа. Израчунавање површине и запремине тела.

IV Разред. — *Алгебра.* — Једначине првог степена с једном и више непознатих. Примена једначина на решавање практичких задатака. Степене и корене количине.

Геометрија. — Решавање практичних задатака из свих до сада пређених партија.

8. Природне науке.

I разред. — *Зоологија, анатомија и физиологија човека.* — Систематски преглед свих кола и класа животињског света. О човеку поновити, допунити и утврдити све оно што се учило у нижим разредима средњих школа.

Живчани систем. Велики и мали мозак. Кичмена мождина.

Живци, Нервне ћелице и влакна. Састав нервних влакана. Центрипетални и центрифугални живци.

Нерви великог мозга, кичмене мождине. Моторни и сензивни нерви. Гранање нерава. Хранење нервних центара и нерава. Особине нервних центара.

Радње великог мозга и његових центара, малог мозга и кичмене мождине. Чулни органи. Састав и радње.

Из зоологије особиту пажњу обратити јединкама, које се обрађују по програму у основним школама.

Упућивање ученица у прибирању и уређивању зоолошке збирке.

Ботаника. — Анатомија и физиологија биљака. Биљке, које се обрађују у основној школи, да се нарочито проуче.

Живот биљака. Разредба биљака.

Упућивање ученица за прибирање биљака и појединих делова биљних.

О заједницама живота у природи.

II разред. — Минералогија с геологијом. Морфолошке, физичке и хемијске особине минерала особито руда. Класификација. Главни представници минералног царства. Исцрпније упознати и проучити минерале и руде, које се обрађују у основној школи.

Најважније стене земљине коре. Крађи преглед историје земљина развића. Особености типова биљака и животиња у појединим епохама. Утицаји на промену земљине коре.

Упућивање ученица за састављање и уређивање минералошких и геолошких збирака.

Хемија с технологијом. — Поновити, проширити и утврдити све оно што се учило у IV разреду средње школе из хемије. Главне стране из органске хемије с применом у обичном животу.

Тумачење свакодневних хемијских појава у биљном и животињском телу, имајући у виду и најважније фабричке производе, који су најобичнији у животу, домаћем газдинству и промету.

Вежбање ученика да граде најпростије справе за показивање онога што се тражи програмом да се обрађује и тумачи у основној школи.

III разред — Физика с метеорологијом. — Да се понови, прошири и утврди све оно што се учило у III разреду средње школе.

Познавање најважнијих физичких справа за метеоролошка посматрања. Исцрпно упознавање физичких појава, које се тумаче у основној школи.

Грађење најпростијих физичких справа за употребу у основној школи.

О ветровима. О облацима. Киша, магла, роса, слана, иње, снег, град. Климати. Метеоролошка посматрања.

9. Хигијена (с практичним лекарством).

Појам хигијене. Значај хигијенских поука за живот.

Микроорганизам, њихов значај у хигијени.

Ваздух, његов састав, здравствени утицај ваздушних састојака. Физичке појаве у ваздуху и њихов утицај на човека.

Одело, разна ткива и њихове особине. Бојење материја и штетност по здравље појединих боја. Кројење одеће. Постеља. Чистота тела.

Вода. Особине и врсте вода. Нормални састојци воде. Отровне материје и микроорганизми у води. Преношење заразних болести водом.

Утицај воде на тело. Купање.

Храна. Потреба, разне намирнице, хранљиве материје, њихова важност и утицај на организам. Справљање хране. Судови за кување. Зачини. Алкохол и његов штетни утицај.

Земљиште. Састав земљишта, здраво и заражено земљиште. Утицај земљишта на здравље. Подизање станова, школа, и у опште јавних зграда. Одржавање чистоте у становима и у опште јавних зграда. Одржавање чистоте у становима и школама. Осветлење, загрејавање, вентилација.

Социјална хигијена. Узроци болести у народу. Врсте болести у школи, у народу. Предохрана од болести у опште. Указивање прве помоћи у болести и несретним случајевима. Нега болесника. По могућству посматрати са ученицима заразне болести у болници.

Разне телесне повреде услед пада или повреде разним тупим оштрим и ватреним оружјем. Указивање прве помоћи.

Завојни материјал. Превијање рана. Разни домаћи лекови. Народни лекови у разним болестима.

Упути за домаћу и школску апотеку.

10. Педагогика.

а). *Психологија и логика. — Увод.* Предмет, задатак, метода и историјски развитак психологије. Карактеристика и подела психичких појава. Психичке диспозиције и психолошки изрази у обичном говору.

Дух и тело. Однос између духа и тела и значај нервног система за духовни живот; спавање и сан; хипноза, духовни поремећаји; однос између духовних и телесних диспозиција индивидуалности, темпераменат.

Сазнавање. Представе. Чулна представа, осећаји; представа репродуктивне маште, заборављање; сећање, памћење, асоцијације и репродукције представа; представа продуктивне маште. Судови. Врсте судова, чулне обмане, пажња.

Осећање. Карактеристика, врсте и важност осећања. Утицај њихов на мишљење и вољу.

Воља. Појаве које претходе вољи. Физичка и психичка дејства њена. Вољни и безвољни покрети. Карактер.

Логика. — Увод. Наука. Вредност и класификација наука. Философија некад и сад. Логика, њен задатак, историјски развитак, однос према психологији.

Елементарни део. Појам, дефиниција, класификација, суд, његове психолошке и логичне особине; закључак известан и вероватан доказ.

Методологија. Методи научног испитивања.

б). *Педагогика.* — Општи појмови о педагогици. Задатак Педагогике, њена подела и помоћне науке. О васпитању у опште. Васпитна теорија и пракса.

Општа педагогика. Преглед васпитних срестава и њихов узајамни однос. Настава, Задатак наставе. Наставни план. Избор наставне грађе. Концентрација наставе. Обрађивање наставног градива.

Дисциплина. Појам и задатак дисциплине. Преглед дисциплинарних средстава.

Васпитање у ужем смислу. Појам и задатак васпитања у ужем смислу. Средства за непосредно образовање моралног карактера.

Практична педагогика. Кратак преглед и оцена практичних васпитних установа.

в.) и г.) *Методика и школски рад.* — Циљ, градиво избор градива, одношај према другом градиву и обрада градива предмета наставе у основној школи.

Вежбања у свима васпитним подузећима у Вежбаоници (као што су: светковине, излети и т. д.).

Израђивање предавања и скица за предавања и држање тих предавања у Вежбаоници, Претрес тих предавања.

Рад у неподељеној школи. Рад у приправном разреду. Школска администрација.

д.) *Историја Педагогике.* — I Преглед васпитања источних народа.

Идеалистичко — кастичко васпитање Индијанаца (веде, Буда и будизам).

Реалистичко — кастичко васпитање Мисираца. Храмовне школе.

Државно — породично васпитање Китајаца (Конфучије).

Теократско васпитање старих Јевреја.

Војничко васпитање Персијанаца.

Дуалистичка религија. Народи и култура у предњој Азији.

II Јелинско васпитање. — Атина и Спарта — Хомер и музинско васпитање. Естетички тип јелинског васпитања. Утицај философа и философских школа. Систем седам слободних вештина. Школа код Грка (за елементарну наставу, гимназије, философске школе, школа за граматику и реторику, заводи Александријске периоде и подражавање тим заводима у Малој Азији.) Општи карактер јелинског васпитања.

III Римско васпитање, — Етрурска култура. Утицај Грка и грчког језика. Језиковна настава латинска. Реторско образовање. Уношење садржине: Андроникова Одисеја, Енеј, Виргилије, Хорац. Утицај јавног правосуђа. Практичне Науке. Математичка настава. Уџбеници и компендије. Природне науке (Плиније). Философија и теологија. Квинтилијан као педагог.

Школе (граматиста, литератора и ретора. Цезарске школе).

Општи карактер римског васпитања.

IV Прво хришћанство (до 7. века). — Прво хршћанство као опозиција античких погледа на друштвени живот. Борба. а потом одабирање и асимилација садржине античког образовања. Педагогија Св. Отаца (на Истоку: Клементије Александријски, Ориген, Св. Василије Велики и Св. Глигорије из Назијанса; на западу: Амвросије, Св. Јероним и Св. Августин). Школе првих Хришћана (пресвитерске, парохијске, катехуменати — особито у Александрији — епископске школе и конвикти). Карактер ове периоде.

V Средњи век (7.—17. век). Карактер. Изведена култура средњег века и њен значај. Бенедиктинске школе. Калуђерски редови. Витешки редови. Катедралне школе. Владалачке школе. Ритерство. Еснафи. Универзитети. Грађанске школе. Садржина: античка, схоластика, историја, природословље, енциклопедија, филологија, национални елементи. Мусломанске школе и образовање (Маври). Школе у Византији и средњевековној српској држави.

Општи погледи на ову периоду.

VI Ренесанс. Хуманизам у Северној Италији. Циљеви. Садржина. Одношај према хришћанству. Хуманизам код разних народа. Школе у овој епоси.

VII Реформација. Утицај римске црквене хијерархије. Поводи одвајању. Лутер и Меланхтон.

VIII Приватно васпитање 17. столећа. Лок. Мишел де Монтењ. Фенелон и женско васпитање. Ритерске академије и циљ васпитања: galant homme. Опозиција противу тога.

IX Реформација јавног васпитања и систематичари 17. столећа. Ратке. Коменски. Вајгел.

X Пијетизам. Спенсер и Франке.

XI Просвета и натурализам Русовљев.

XII Филантрописте.

XIII Нови хуманизам.

XIV Песталоције и педагогија основне наставе 19. столећа. Фребел.

XV Хербарт и научна педагогика XIX столећа.

XVI Модерно стање педагогике и школске организације у Европи.

XVII Васпитање код Словена.

XVIII Преглед српског школског законодавства, школског развитка, школске и педагошке литературе 19. столећа.

11. Цртање и лепо писање.

I разред. — *Цртање.* Материјал за цртање и употреба. Начин извођења црта. Перспективна правила. Разлика између перспективне и геометријске слике. Цртање геометријских тела по моделима од гипса или дрвета.

Писање. — Теоријско упознавање основнога облика слова по захтевима естетике.

II разред. — О сенчењу: сенка (језгро сенке), полусенка и светлост, бачена сенка и рефлекс.

Цртање геометријских тела по моделима од гипса или дрвета, и разног посуђа с нарочитим обзиром на сенчење.

III разред. — О бојама. Назив боја. Појам о тону. Хладни и топли тонови. Акварелисање. Вежбање у цртању бојама по природи са цвећа, воћа и разног посуђа.

Брзо вежбање у скицирању с природе.

Сликање с природе. Народна орнаментика. Цртање по памћењу.

12. Црквено певање.

I разред. — Одговарање на вечерњи и служби. I, II, III и IV глас из осмогласника.

Тропари српским свецима.

Из црквеног правила: поредак вечерњег богослужења.

II разред. — V, VI, VII и VIII глас. Херувимска песма. Причастен (хвалите...).

Из црквеног правила: налажење апостола за све недељне и празничне дане.

Поредак јутарњег богослужења.

III разред. — Поновити свих осам гласова.

Важније песме Господских, Богородичних и светитељских празника.

Из црквеног правила: спремање ученика за певање у цркви за певницом у недељне и празничне дане на вечерњи, јутрењи и литургији.

Поредак богослужења на литургији.

Изналажење песама по црквеном уставу за певање у цркви.

IV разред. — Важније песме Господских, Богородичиних и светитељских празника за вечерњу, јутрењу и литургију.

Благодарење. Литија (ношење крста).

Сечење колача. Водосвећење. Опело. Парастос (главне песме).

Из црквеног правила: поредак за вечерњу, јутрењу, опело, парастос и благодарење. Изналажење песама по црквеном уставу.

13. Нотно певање и свирање (на виолини).

I и II разред. — Теорија музике. Свирање с нота на виолини. Певање песама које се уче у основним школама по програму.

Певање световних песама по избору, по нотама.

Песме за I и II р. основне школе унисоно, за III и IV р. у два гласа, а песме за дечаке и девојчице у 3 гласа.

У другом разреду II полгођа почетак учења литургије.

III и IV разред. — Наставак литургије у хору.

Певање одабраних световних песама од признатих композитора.

Певање пригодних песама.

Упућивање ученица да управљају хоровима.

Виолина и у III и IV разреду.

14. Женски рад.

I разред. — Плетење и кукичање. Крпљење. Вез крстићима, мрежање, бели и шарени вез.

II разред. — Шивење на машини. Цртање и шивење белог рубља.

III разред. — Цртање струка, кројење и шивење хаљина.

15. Гимнастика.

А.

Шведска гимнастика. Собна гимнастика. Редна вежбања. Ходање по такту. Трчање. Извођење фигура ходањем по такту. Прелаз преко брвна; балансирање.

Дубоко дисање. Певање и викање у слободи.

Све радње на справама у вертикалном положају тела.

Игре за поље (особито за основну школу и забавиште).

Пешачење (излети). Тоциљање зими, и лети пливање.

Све српске и важније стране игре.

Б.

Постројење и кретање. Разбрајање, растојање, командовање, окретање, покретање, образовање простих и двојних редова, одстојање, образовање редова у ходу (марширању).

Основне радње. I. Радње вратом. II. Радње трупом. III. Радње рукама: једнострани, обострани и разнострани покрети згрчених и опружених руку; дизање опружених руку; кретање руку у корену руке; савијање и испружање руку; кружење руку у рамену; ширење руку у свима правцима; дизање опружених руку; покрети руку у ходу.

Радње ногама. Дизање тела на прстима; мало и велико чучање; дизање ногу у колену; дизање опружених ногу; избацивање ногу из колена.

Корачање. Опружен корак; корак испад; корак упад; велики испад; раскорак.

Везивање основних радња. Разни примери.

Вежбања шипком. Основне радње. I. Равни положаји: дизање шипке на прса; дизање шипке напред; дизање шипке над главом; дизање шипке за вратом; дизање шипке за леђима: дизање шипке лево у страну; дизање шипке десно у страну; дизање шипке над главом лево у страну; дизање шипке над главом десно у страну; дизање шипке над главом лева рука напред; дизање шипке над главом, десна рука напред; дизање шипке за врат, лева рука у страну; дизање за врат, десна рука у страну.

II. *Управни положаји:* управни положаји напред, лева рука горе; управни положаји напред, десна рука горе. Управни положај бочно, лева рука горе; управни положај бочно, десна рука горе. Управни положај к левом рамену, лева рука горе; управни положај к десном рамену, десна рука горе.

III. *Коси положаји:* шипка лево у страну, косо у вис; шипка десно у страну, косо у вис. Дизање шипке лево косо наниже; дизање шипке десно, косо наниже. Дизање шипке назад лево, косо у вис; дизање шипке назад десно, косо у вис. Дизање шипке назад, лево косо наниже; дизање шипке назад десно, косо наниже.

Везивање основних радња шипком. Разни примери.

Гимнастичке шетње уз радње шипком.

Гимнастички излети у поље кад је лепо време.

Дечје игре. 1. Иде рубац наоколо. 2. Хватање трећег, на два начина. 3. Такмичење двема лоптама, у врсти и у кругу. 4. Качар. 5. Срби и Турци. 6. Градски стражар. 7. Вук и овце. 8. Лисица. 9. Голубови. 10. Улице. 11. Вилинско коло. 12. Мачка и миш. 13. Мачка и мишеви, у два или више кругова. 14. Гласников трк. 15. Лов на лисицу. 16. Ногомет. 17. Крокет.

НАСТАВНИ ПЛАН
И ПРОГРАМ УЧИТЕЉСКИХ ШКОЛА
СА ТРОГОДИШЊИМ РОКОМ УЧЕЊА

На основу чл. 1. зак. о регулисању школског рада због рата и његових последица и на осн. чл. 8. зак. о уређењу учит. школа у Србији прописујем овај наставни план и програм

за учитељске школе, који ће важити од школске 1919—20 г. за све учитељске школе у Краљевству Срба, Хрвата и Словенаца привремено док се не замени сталним програмом.*

ОНБр. 20827.
18. августа 1919. год.
у Београду.

Министар Просвете,
Павле Маринковић, с. р.

НАСТАВНИ ПЛАН.

Редни број	НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	I разред	II разред	III разред	Свега	НАПОМЕНА
1	Веронаука	2	2	1	5	
2	Матерњи језик и књижевност	3	3	2	8	
3	Страни језик и књижевност	2	2	2	6	По избору: или руски, или француски или немачки.
4	Народна историја	—	—	2	2	
5	Општа историја	2	2	—	4	
6	Земљопис	2	2	—	4	
7	Математика	3	3	2	8	
8	Зоологија и Ботаника	2	—	—	2	
9	Хемија	—	2	—	2	
10	Минералогија и Геологија	—	—	2	2	
11	Физика	—	3	—	3	
12	Наука о човеку са хигијеном	2	—	—	2	
13	Психологија	3	—	—	3	
14	Логика	—	—	2	2	
15	Педагогика	—	4	—	4	
16	Методика и школски рад	—	—	14	14	
17	Пољопривреда	2	1	1	4	Само у мушким школама а у женским женски ручни рад.
18	Црквено певање	2	2	1	5	Само у православним школама, у осталим: оргуљање.
19	Свирање	2	2	1	5	
20	Нотно певање	2	2	2	6	
21	Цртање	2	2	—	4	
22	Лепо писање	1	—	—	1	
23	Гимнастика и дечје игре	2	2	2	6	
	Свега	34	34	34	102	

* Доцнијом једном одлуком овај наставни план је одређен да важи само за Србију.

НАСТАВНИ ПРОГРАМ.

Веронаука.

I разред. — Црквено-словенско читање, тумачење онога што учитељ чита и пева у цркви, читање апостола (за православне). Главни моменти из историје Хришћанства (почетак рада И. Христа и његових ученика, ширење хришћанства, гоњење Хришћана, Константин Велики, Свети Оци, Васељенски Сабори, Ћирило и Методије, Крштење Срба, Хрвата и Словенаца, подела хришћанске цркве). Читање одабраних делова из старог и новог завета.

II разред. — У српским школама: историја српске цркве (први почеци српске цркве, стање српске цркве за владе Стевана Немање, Богумили и њихово учење, Независност Српске Цркве и стварање српске јерархије, Св. Сава и његов рад, српска црквена архитектура у средњем веку, стање српске цркве за време краља Милутина и цара Душана, оснивање пећске патријаршије, њено укидање и обнављање, важнији српски патријарси, стање српске цркве под Турцима, историја и уређење српске цркве у новој српској држави). — У хрватским и словеначким школама: историја њихове цркве.

III разред. — Хришћанска етика (задатак хришћанске етике, морална природа човекова, савест, грех, морални закони, сукоб обавеза, И. Христос као углед хришћанског моралног живота, вера, нада, заклетва, дужности према Богу, према ближњем и према самом себи, дужности према Отаџбини). Изреке Исуса Христа, објашњење примерима из историје и свакидашњег живота.

Матерњи језик и књижевност.

I разред. — Поновити и утврдити граматично знање стечено у средњој школи. Граматику обрађивати на одабраном штиву. Излагање садржине прочитаног штива у облику слободних предавања. Вежбања у писменим саставима. Меморирање појединих лепших песама. Свакога месеца најмање по један школски писмени задатак.

II разред. — Теорија књижевности: увод, наука, уметност, поезија, главне особине прозног стила (чистота, по-

десност, и доброгласност); главне особине поетског стила (фигуре и тропи, стопа, стих и строфа); главни облици приповедачке научне и беседничке прозе; карактеристика епске, лирске и драмске поезије; облици свих поетских врста; штиво из народне и уметничке књижевности. — Историја књижевности: увод, подела, језик и његова важност, однос према старо-словенском, штокавски и чакавски говор, народна усмена књижевност: народне песме — епске и лирске, приповетке, пословице и загонетке. Штиво из народне усмене књижевности. Месечно најмање по један школски писмени задатак.

III разред. — Писана књижевност; главнији писци из књижевности Срба, Хрвата и Словенаца. Штиво из важнијих дела проучаваних писаца. Свакога месеца најмање по један школски писмени задатак.

Народна историја.

III разред. — Издвајање Срба из опште словенске фамилије и долазак на Балканско Полуострво. Њихов живот, вера и обичаји. Мутимир. Часлав. Маћедонско-словенска држава. Самуило. Зетска жупанија. Стеван Немања. Св. Сава и Стеван Првовенчани. Драгутин и Милутин. Стеван Дечански. Цар Душан. Цар Урош. Маричка битка. Кнез Лазар и битка на Косову. Стеван Високи и Ђурђе Бранковић. Пропаст Србије, Босне, Херцеговине и Црне Горе. Срби под Турцима. Сеоба српског народа у Аустро-Угарску. Хајдуци и ускоци. Обнова пећске патријаршије. Црна Гора, Далмација и Босна — у опште. Дубровачка Република. Срби у Аустрији. Кочина Крајина. Први устанак. Карађорђе. Пропаст 1813. године. Други устанак. Милош Обреновић. Кнез Михаило. Кнез Александар Карађорђевић. Краљ Милан. Краљ Александар Обреновић. Краљ Петар Карађорђевић — до данас. — Кратак преглед историје Хрвата и Словенаца. У хрватским и словеначким школама обрнуто; детаљнија историја Хрвата односно Словенаца и кратак преглед српске историје. — Познавање грађанских права и дужности, као резултат историје: дужности према породици, држави, отаџбини и народу. Грађанска права и дужности у општини, срезу, округу и држави. Организација општине, среза, округа и државе.

Општа историја.

I разред. — Стари и средњи век: краћи преглед живота, културе, друштвених и политичких прилика код свих старих народа Азије и Африке (Феничана, Јевреја, Мисираца, Вавилоњана, Персијанаца, Инђијанаца и Китајаца). Живот, култура и политичке прилике Грка и Римљана; знатније личности и важнији политички догађаји код ових народа. Географски преглед земаља свих старих народа. — Германи; сеоба народа; Атина; пропаст западне римске царевине; новоосноване државе; Византија, Јустинијан Велики; Арабљани и Мухамед; Карло Велики; борба царева са папом; Глигорије VII и Хенрик IV; Словени и њихове државе; крсташки ратови; кратак преглед важнијих догађаја у Француској, Енглеској, Италији, Немачкој и Швајцарској; Јован Хус; Мађарска; Словени и пад Цариграда; Турци и Косовска Битка; средњевековни живот.

II разред. — Нови Век. Хартија и штампа; компас и барут; Колумбо и Америка; препороћај наука и вештина; реформација у Немачкој; реформација у Швајцарској; католичка реакција; Језуити; Инквизиција; Филип II шпански; Хугеноти; Вартоломејска ноћ; тридесетогодишњи ратови; Енглеска под Стјуартима; Француска за време Хенрика IV и Луја XIV. Главни представници просвећеног апсолутизма; Волтер и Русо; Парламентаризам у Енглеској; француска револуција; Наполеон Бонапарта као конзул и као цар; његова ратовања; његов пад. Бечки конгрес. Остала Јевропа за време револуције и реакције. Јулска револуција. Фебруарска револуција. Мађарска буна. Наполеон III. Уједињење Италије. Француско пруски рат. Уједињење Немачке. Берлински Конгрес и његове последице до наших дана.

Земљопис.

I разред. — Основни појмови физичког и математичког земљописа. — О Јевропи у опште: величина, положај, географско развиће обала, висински односи, главни водени и железнички путеви, клима и климатске разлике, културно биље, народи и њихов географски распоред. Цртање карата.

II разред. — Балканско полуострво у опште: положај, величина, географско развиће обала, висински односи, хидрографија, клима, културно биље, народи и њихов географски распоред, кратак историјски преглед размештаја ранијих и

садашњих народа на полуострву. — Земље и народи Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца: опис физичко-географски и културно-географски по областима у потребној опширности. — Цртање карата.

Математика.

I разред. — *Аритметика.* — Рачунање с одређеним бројевима, целим и разломљеним. Размере и сразмере. Просто и сложено правило тројно. Метарски систем мера. Процентни рачун. Прост и сложен интересни рачун. Просто и сложено деоно правило. Рачуни верижни, смесе и мешања. — *Геометрија.* Главне особине и конструкција: линије, угла, троугла, четвороугла, многоугла, круга и елипсе. У кругу уписани и око круга описани ликови. Симетрала дужине и лука. Сличност слика. Примена у решавању задатка. Сваког месеца најмање по један школски писмени задатак.

II разред. — *Алгебра.* Рачунање с релативним бројевима. Ослобађање заграда. Растављање на просте чиниоце. Заједничка мера и садржатељ. Општи разломци. Подизање на квадрат и куб. Извлачење квадратног и кубног корена. — *Геометрија.* Израчунавање површина. Питагорино правило. Геометријски ликови у простору и њихов међусобни положај. Призма, пирамида, облица и купа. Најмање по 1 школски писмени задатак месечно.

III разред. — *Алгебра.* Једначине првога степена са једном и више непознатих количина. Примена једначина на решавање практичних задатака. Степене и корене количине. *Геометрија.* Израчунавање површине и запремине тела. Решавање практичних задатака из свих пређених партија у сва три разреда. Месечно најмање по један школски писмени задатак.

Страни језик и Књижевност.

1. Руски језик.

I разред. — Руска азбука. Изговор и акценат. Промена именица, заменица, придева и бројева. Глаголски придеви и њихова употреба. Промена глагола. Поређење изведених граматичких правила са српском граматиком. Писмена вежбања. Учење на памет краћих и лакших песама. Месечно по један школски писмени задатак.

II разред. — Мењање неправилних именица. Мењање туђих речи. Компаратив и суперлатив и њихова предикативна употреба. Промена глагола бытъ и употреба споне естъ. Разлика између свршених и несвршених глагола. Употреба породичног имена. Читање и превођење. Писмена вежбања. Диктати. Месечно по један школски писмени задатак. Конверзација.

III разред. — Употреба трпног придева. Важнија правила из синтаксе. Класични писци у руској књижевности. Читање њихових важнијих дела. Педагошки писци и упознавање са њиховим главнијим делима. Месечно по један школски писмени задатак. Конверзација.

2. Француски језик.

I разред. — Читање. Члан. Именице, заменице, придеви и бројеви. Глаголи avoir и être. Превођење из читанке. Писмена вежбања. Учење на памет лакших песама. Месечно по један школски писмени задатак.

II разред. — Глаголи правилни и неправилни. Прилози, предлози и свезе. Превођење. Писмена вежбања. Диктати. Конверзација. Месечно по један школски писмени задатак.

III разред. — Синтакса. Класични писци у француској књижевности. Читање њихових важнијих дела. Педагошки писци и упознавање са њиховим важнијим делима. Лакши писмени састави. Конверзација. Месечно по један школски писмени задатак.

3. Немачки језик.

I разред. — Понављање граматике. Читање краћих и лакших производа из немачке књижевности. Вежбање у лепом превођењу писмено на српски. Препричавање. Конверзација. Диктати. Учење на памет лакших песама. Месечно по један школски писмени задатак.

II разред. — Главна правила из синтаксе. Читање као и у I разреду. Вежбање у лепом превођењу с немачког језика на српски. Разговор и препричавање на немачком језику. Учење на памет појединих песама. Диктат. Месечно по један писмени задатак.

III разред. — Читање већих производа немачких класичних писаца и познавање њиховог живота. Читање и превођење важнијих педагошких списа. Кратак преглед немачке књижевности. Приватна лектира. Разговор на немачком језику о прочитаном у школи и на дому. Месечно по један писмени школски задатак.

Зологија и Ботаника.

I разред — Зологија. Кратак преглед и опис свих класа и редова кичмењака и бескичмењака. Распростирање животиња на земљи. Особиту пажњу обратити јединкама, које се обрађују по програму у основним школама. Упућивање у прибирању и уређивању зоолошке збирке. — *Ботаника.* Биљка, њен живот, њени главни делови и њихове функције. Разредба биљака. О заједницама живота у природи. Нарочиту пажњу обратити биљкама, које се обрађују у основној школи. Упућивање у прибирању биљака и уређивању хербаријума.

Наука о човеку и хигијена.

I разред. — Анатомија и физиологија човечијег тела. Нарочиту пажњу обратити на живчани систем и чулне органе. *Хигијена.* Значај хигијенских поука за живот. Хигијенски живот. Ваздух. Физичке појаве у ваздуху и њихов утицај на човека. Одело и обућа. Постеља. Чистота. Вода. Нормални састојци воде. Преношење заразних болести водом. Купање. Храна. Судови за кување. Зачини. Алкохол и његов штетни утицај. Штетне навике и пороци у животу. Земљиште и његов утицај на здравље. Стан. Школа и друге јавне зграде. Чистота, осветлење, загревање и вентилација. Узроци болести у народу. Врсте болести у школи, у народу. Предохрана од болести. Указивање прве помоћи у болести и несретним случајевима. Заразне болести у опште, а нарочито у школи. Туберкулоза. Утицај школе на сузбијање туберкулозе. Нега мале деце. Шта треба и шта може да учини наставник-ца у хигијенском погледу у школи и ван школе. Разне телесне повреде услед пада или повреде разним тупим, оштрим и ватреним оружјем. Указивањем прве помоћи. Завојни материјал. Превијање рана. Народни лекови. Упути за школску и домаћу апотеку. По могућству посматрати са ученицима и ученицама заразне болести у болницама.

Хемија.

II разред. — Неорганска хемија. Металоиди и метали. Елементи и једињења. Синтеза и анализа. Оксидација и горење. Киселине, базе и соли. Кисеоник. Водоник, азот. Ваздух и вода. Азот. Амонијак. Угљеник. Дијамант, графит и угаљ. Сумпор. Фосфор. Арсен. Антимон. Силицијум. Одлике кварца. Калај и његове легуре са оловом. Бор и његова једињења. Калијум. Натријум. Шалитра. Кухинска со. Барут. Калцијум. Калцит. Арагонит. Гипс. Анхидрит. Стакло. Магнезијум. Серпентин. Морска пена. Алуминијум. Гранит. Глина. Порцулан. Гвожђе. Калај. Манган. Никал. Бакар. Легуре. Цинк. Олово. Жива. Сребро. Злато. Платина. Тумачење свакодневних хемијских појава у неорганској природи. — *Органска хемија.* Парафини, Нафта, и њени десталиционi продукти. Незасићени угљоводници. Светлећи гас. Ацетилен и његова примена. Деривати угљоводника, халогенки, алкохоли, киселине, етари, естари, алдехиди и кетони. Угљени хидрати и њихово алколно и сирћетно врење. Штирак и његова употреба. Масти и уља. Сапун и свеће. Ароматични угљоводници и њихови дривати. Камфор. Алкалоиди. Беланчевине. Тумачење свакодневних појава у биљном и животињском свету. Вежбање ученика-ца да граде најпростије справе за показивање онога што се тражи програмом у основној школи.

Минералогија са Геологијом.

III разред. — Морфолошке, физичке и хемијске особине минерала и руда. Класификација. Главни представници минералног царства. Постојање стена. Вулканске творевине и вулкани. Рад воде, глечера, ветра и организама при образовању седиментарних творевина. Тектоника. Појам геолошке периоде и формације. Главне стене и фосили, које карактеришу поједине геолошке периоде. Исцрпније упознати и проучити минерале и руде, који се обрађују у основној школи. Упућивање ученика-ца у састављању и уређивању минералошких и геолошких збирака.

Физика.

II разред. — Задатак физике. Подела. Закон инерције. Појам силе. Слагање сила. Равнотежа. Акција и реакција. Кретање: непроменљиво, једнако убрзано, једнако успорено, централно и осцилаторно. Централна и центрифугална сила. Часовник. Тежиште и врсте равнотежа. Машине. Озиб и његова примена код ваге и теразија. Котурови и Колотури. Пренашање кретања помоћу зупчастих точкова и трансмисија. Стрма раван и примена на подизање терета. Завртањ и његова примена. Енергија и закон о одржању енергије. Еластичност тела. Опште особине течних тела. Проношење притиска кроз течност и примена код хидрауличне пресе. Хидростатични

притисци. Архимедово начело и његова примена на одређивање специфичне тежине тела и на пливање. Рад помоћу водене снаге. Молекулске појаве код течности. Површински притисак и капиларне појаве. Опште особине гасова. Барометарски притисак и барометар. Мариотов Закон. Манометри. Примена ваздушног притиска код натега и шмркова. Архимедов Закон код гасова. Дифузија и апсорпција гасова. — Постанак и простирање *звука*. Брзина простирања звука. Врсте звукова. Особине музичког тона. Справе за појачавање звука и примена код музичких инструмената. Асонанција и дисонанција тонова.

Топлота. Утицај топлоте на запремину тела. Температура и термометри. Абнормално ширење воде при загревању. Калорија. Специф. топлота тела. Утицај топлоте на примену агрегатног стања. Атмосферски талози. Влажност ваздуха и његово одређивање. Утицај притиска на тачку кључања и примена код Папиновог лонца. Топлота испаравања и примена на стварање вештачке хладноће. Микрофакција гасова и промена течних гасова на производњење ниских температура. Спровођење и зрачење топлоте. Добре и рђаве топлоноше и примена. Проношење топлоте струјањем код течности и гасова и стварање промаје. Примена топлоте на вршење рада код парних машина.

Магнетизам. Основни огледи. Магнетски полови, магнетско поље и линије сила. Магнетска индукција. Земљин магнетизам. Деклинација и инклинација земљиног магнетизма. Вештачки магнет. *Електрицитет*. Две врсте електрицитета. Добри и рђави проводници. Електроскопи. Електрично поље, потенцијал и капацитет. Електрички уплив. Електричне машине. Кондензатори, Електрична батерија. Атмосферски електрицитет. Громобран. Електрична струја. Топлотно, магнетско, светлосно и хемијско дејство струје. Галвански елементи. Галванопластика. Омов закон. Термоелектрицитет. Електромагнет и његова примена. Електрична индустрија. Магнетно-електричне и динамо машине. Преношење струја на даљине. Наизменична струја. Телефон. Електричне осцилације и принцип безжичне телеграфије. Катодни и Рентгенови зраци. *Светлост*. Праволинијско простирање светлости. Помрачење сунца. Интензитет и брзина простирања светлости. Одбијање светлости са равних и сферних огледала. Преламање светлости у равним плочама, призмама и код сочива. Тотална рефлексија. Примена сочива код лупе, мрачне коморе, дурбина, телеоскопа и микроскопа. Расипање светлости и спектар боја. Емисија и апсорпција светлости, примена код спектарске анализе. Фосфоресенција и флороесенција. Поларизација светлости и двојно преламање. Трајање светлосних утисака и принцип кинематографа.

Психологија.

I разред. — Задатак психологије. Психолошке методе. Подела психологије као науке. О нервима и мозгу. Психички елементи. Чулни и опште органски осећаји. Елементарна осећања. Психички спојеви. Представе: чула пипања, укуса, мириса, слуха и вида. Сложена осећања. Афекти. Воља и њени процеси. Психички низови. Свест, перцепција и аперцепција, пажња, памћење. Асоцијативне и аперцептивне везе. Психичка стања. Темпераменти. Поремећаји свести. — Све у вези с психологијом детета.

Логика.

III разред. — Задатак логике. Однос логике према психологији. Подела логике. — Појам (дефиниција, обим, садржина, класификација, однос). Суд. Делови суда. Теорије судова. Подела судова. Инверсија и еквиволенција судова. — Закључак. Непосредни и посредни закључци. Врсте закључака. Основни закони мишљења (аксиоми). Облици научног излагања. Методи научног испитивања.

Педагогика.

II разред. — Задатак педагогике. Појам васпитања. Потреба васпитања. Могућност васпитања. Границе васпитања. Васпитна теорија и пракса. Помоћне науке педагогике. — Васпитна телеологија. Васпитна методологија. Преглед васпитних средстава и њихов узајамни однос. — Настава. Задатак наставе. Врсте интересовања. Наставни план. Избор наставне грађе. Концентрација наставе. Распоред градива на време. Обрада наставног градива. — Дисциплина. Појам и задатак васпитања у ужем смислу. Средства за непосредно образовање моралног карактера. Школска путовања, школске штедионице, школска градина, школска радионица, ученичке дружине, школске дужности, игре, школске свечаности, родитељски састанци. — Кратак преглед и оцена практичних васпитних установа.

Методика и школски рад.

III разред. — Циљ, градиво, избор градива, одношај према другом градиву и обрада градива предмета у основној школи. — Вежбања у свима васпитним подузећима у вежбаоници (светковине, излети, надзор и занимање ученика-ца за време одмора и т. д.). Израђивање написмено предавања (у приправним разредима, подељеним и неподељеним школама), држање предавања и критика ових. Школска организација и администрација. — Семинар. Вежбања у самосталном расправљању педагошких проблема са дискусијом.

Пољопривреда и женски ручни рад.

1. Пољопривреда (за ученике).

I разред. — *Градинарство.* Избор земље за градину ђубрење и заливање. Подела градине на парцеле. О плодореду у градини. О градинарском алату. Сејање. Извођење расада и расађивање. Извођење семена. О болестима и штеточинама поврћа. О зељу: купусу, келу, келераби и карфиолу. Варива: грашак, пасуљ, боб. Салате: главичаста салата, лоћика, крецуља. Спанаћ: прави спанаћ, лобода, штаваљ, киселjак. Лукови: црни лук, влашац. празилук, бели лук. Бостан: диња, лубеница, бундева, тиквице, краставац. Репе и корење: цвекла, мрква, паштрнак, целер, ротква, ротквица, рен и кромпир. Зачинци: мирођија, ким, онајс и паприка. Патлиџани: црвени и плави патлиџани. О јагодама.

II разред. — *Живинарство.* Привредна живина. Услови за рентабилно гајење живине. Домаћи сојеви кокоши. Како се може поправити домаћи сој кокоши. Кокоши за јаја. Кокоши за месо. Луксузне кокошке. О ношењу јаја и насађивању кокошију. О консервисању јаја. О одгајивању пилића и гајењу живине. Ћурка. Гуска. Пловка. О живинарницима. О болестима живине. — *Пчеларство.* Матица, раденица, трут. Множење пчела. Образовање пчеланика. Храњење пчела с пролећа. Преглед кошница. Крађа код пчела. Здруживања кошница. Кошнице без добре матице. Прелаз пчела из вршкаре у ђерзонку. Спремање кошница за ројење или за мед. Вештачко одгајивање матице. Прављење вештачког саћа. Ројење. Вештачко ројење. Мед багремовац и липовац. Истресање меда. Путничко пчеларење. Умножавање кошница. Болести пчела. Непријатељ пчела. О кошницама. Топљење воска. Прерада меда.

III разред. — Воћарство и виноградарство. Пољопривредно задругарство. Важност земљорадничких задруга у Србији и њихов правни положај. Права и дужности задругара. Средства за рад земљорадничких задруга.

У сва три разреда: практичан рад у школској градини и похађање оближњих економија.

2. Женски ручни рад (за ученице).

I разред. — Плетење и кукичање. Крпљење. Вез крстићима, мрежање, бели и шарени вез.

II разред. — Шивење на машини. Цртање и шивење белога рубља.

III разред. — Цртање струка. Кројење и шивење хаљина.

Црквено певање.

I разред. — Одговарање на вечерњу и служби. I, II, III. и IV. глас из осмогласника. Тропари српским свецима.

II разред. — V, VI, VII. и VIII. глас. Херувимска песма. Причастен (хвалите...). Важније песме Господњих, Богородичних и светитељских празника.

III разред. — Поновити свих осам гласова. Благодарење. Литија (ношење крста). Сечење колача. Водосвећење. Опело. Парастос (главне песме).

У сва три разреда спремати ученике-це за певање у цркви за певницом у недељним и празничним данима.

У католичким и протестантским школама: *Оргуљање.*

Нотно певање.

I разред. — Теорија нотног певања. Певање песама које се уче у основним школама по програму.

II разред. — Певање световних песама по избору, по нотама. Певање литургије.

III разред. — Певање одабраних световних песама од признатих композитора. Певање народних песама. Образовање хорова (заједно са ученицима-цама из I и II разреда).

Свирање (на виолини).

I разред. — Теорија музике. Свирање с нота на виолини.

II разред. — Свирање по „Школи за виолину".

III разред. — Свирање по „Школи за виолину". Свирање дечјих песама по програму за основну школу.

Образовање оркестра од ученика-ца из сва три разреда.

Цртање.

I разред. — Материјал за цртање и употреба. Начин извођења црта. Перспективна правила. Разлика између перспективне и геометријске слике. Цртање геометријских тела по моделима од гипса или дрвета. Сенење: сенка, полусенка и светлост, бачена сенка и рефлекс.

II разред. — О бојама. Појам о тону. Хладни и топли тонови. Акварелисање. Вежбање у цртању бојама по природи са цвећа, воћа и разног посуђа. Народна орнаментика. Скицирање с природе. Цртање по памћењу.

Лепо писање.

I разред. — Теоријско упознавање основног облика слова по захтевима естетике. Вежбања у лепом писању.

Гимнастика.

У сва три разреда: Постројења и кретања. Шведска гимнастика. Собна гимнастика. Рад са шипком и буздованом. Радње на гимнастичким справама. Дечје игре. Игре са лоптом.

РАСПИСИ И ОДЛУКЕ.

РАСПИС

ПБр. 2795. од 25.-II.-1904.

Да учитељи музике и певања редовно иду са ученицима у цркву па и на службу недељом и празницима и да руководе ђачким певачким хором.

Управитељима Учитељских Школа.

Настава из вештина у народним школама има исту вредност као и остали наставни предмети. Зато се у учитељским школама мора обратити особита пажња да се учитељски приправници и приправнице оспособе за успешно предавање вештина у народним школама. У овоме се могло до сад с разлогом замерати учитељским школама, особито што се тиче усавршавања ученика у певању и свирању. Наставници су сматрали да су одговорили дужности ако редовно држе часове, па се њихов рад у главном на то и сводио. Они су се мање старали да усаврше своје ученике у вештинама певања и свирања и да их упуте да позније, као народни учитељи, могу управљати и ђачким хоровима. Међутим, баш ово је крајња сврха учења ових предмета у учитељским школама. Зато, да би се овај задатак одсад стално постизао, наређујем *да учитељи музике и певања редовно иду са ученицима у цркву па и службу недељом и празницима и да руководе ђачким певачким хором.* Они могу само каткад изостати од цркве кад поједини ученици могу у томе да их замене, да би се на тај начин и ови вежбали да самостално управљају певачким хором још у учитељској школи.

Препоручујем Вам да се најозбиљније старате да се ова моја наредба најтачније врши.

Министар Просвете и Црквених Послова,
Љуб. М. Давидовић, с. р.

РАСПИС

ПБр. 4950. од 4.-III.-1905.

Да управитељи подносе полугодишњи извештај о основним школама у којима се ученици учитељских школа вежбају у школском раду.

Управитељима Учитељских Школа.

По чл. 75. Закона о народним школама управитељ учитељске школе врши надзор над основним школама у којима се ученици учитељске школе вежбају у школском раду. Према томе његове су дужности у овом погледу као и дужности окружног школског надзорника. Зато скрећем пажњу да ми према чл. 74. т. 18. подносите полугодишњи извештај о стању учитељске и основних школа, којима Ви управљате. Овај извештај треба вазда и у будуће да буде што верниja слика школског рада и укупног стања школа за прво полугође као што је то годишњи извештај за целу школску годину.

Министар Просвете и Црквених Послова,
Анд. Николић, с. р.

РАСПИС

ПБр. 4951. од 4.-III.-1905.

Да се учитељски испит зрелости свршава за петнаест дана.

Свима Управитељима Учитељских Школа.

За учитељске испите зрелости у свима учитељским школама обично се шаљу Министарски изасланици, који овим испитима председавају.

Распоред ових испита до сад је грађен тако да овај испит траје по тридесет и више дана, јер је ученицима остављено за сваку групу предмета по неколико дана ради спреме: На овај начин ученицима је истина чињена извесна олакшица, али се због тога морало много више изасланицима издавати на име дневнице, што је осетно за државну благајну.

Да овога не би било и у будуће то с обзиром на чл. 8. Правила о полагању учитељског испита зрелости, наређујем:

да се распоред учитељског испита зрелости од сад удешава тако, како ће се цео испит моћи свршити за петнаест дана.

На овај начин ученици-це ће ипак добити размака између појединих група предмета по један дан, а то је довољно да се приберу за полагање испита из појединих група и тако ће се мање издавати на име дневнице Министарском изасланику, који буде одређен да овим председава овом испиту.

Министар Просвете и Црквених Послова,
Анд. Николић, с. р.

РАСПИС

ПБр. 7995. од 16.-VI.-1908.

О такси за полагање накнадних и поновних испита.

Ректору Богословије Св. Саве, Управитељима мушких и женских Учитељских Школа.

Поводом питања управитеља једне стручне школе, а на акт овога Министарства ПБр. 14186. од 10. септембра 1907. г., Господин Министар Финансија, актом својим Пр.Бр. 24.455/07 од 6. ов. мес. дао је објашњење: „да за накнадне испите не треба наплаћивати никакву таксу од оних болесних ученика, који их не буду полагали на време по нарочитој, у напред изреченој, наредби школске власти о забрани редовног полагања испита. За поновно полагање годишњих испита има се такса наплаћивати за сваки наставни предмет, из кога се добива засебна оцена, а за учитељски испит има се наплаћивати такса за сваку групу предмета, из које се, такође, добива само једна оцена".

Према одлуци Господина Министра Просвете и Црквених Послова ПБр. 7995. од 16. ов. мес. извештавате се о овоме ради знања и управљања с тим, да од данас престаје важити распис овога Министарства ПБр. 12956. од 24. августа 1907. г.*

По наредби
Министра Просвете и Црквених Послова,
Начелник,
Милив. Ј. Поповић, с. р.

* Овим расписом било је наређено, да се наплаћује такса за накнадне испите од ученика који их, због болести, нису полагали на време.

РАСПИС

ПБр. 19526. од 10.-XII.-1908.

Да су дужни учитељи цртања и писања приређивати изложбе ђачких радова а учитељи музике образовати ђачки оркестар и ђачки хор.

Управитељу Женске Учитељске Школе — Београд.

Расписом ПБр. 21. од 1. јануара ове године наређено је, да се у свима средњим и стручним школама Св. Сава свечано прославља.

Понављајући ову наредбу, препоручујем Вам, да по њој и ове године поступите, па тако и даље радите, и да ме увек извештавате о прослави онако као што је то речено у распису.

Поводом светосавске прославе сматрам за потребно свратити Вам пажњу на распис ПБр. 3701 од 15. фебруара 1905. г. о неговању вештина у школи уопште и у вези са школским празницима и свечаностима. Нарочито истичем тачке 3—5 из тога расписа, које гласе:

3. Учитељ свирања и певања дужан је створити ђачки певачки хор, који ће поред певања световних песама неговати и црквено певање. Где год је могућно овај ће ученички хор недељом и празником певати у цркви; где ово не би било могућно због сталног певања у цркви какве певачке дружине или буди каквих других узрока, нека се учини споразум с киме треба да се ученичком хору допусти певање у цркви од времена на време, а нарочито о школским празницима и свечаностима.

4. Учитељ свирања и певања дужан је створити ђачки оркестар, с којим ће учествовати у школским прославама о Св. Сави и о школској свечаности на завршетку школске године.

5. Крајем сваке школске године, а по могућству и приликом св.-савске прославе, наставник цртања и лепог писања дужан је приредити изложбу ученичких цртежа и красописних радова.

А расписом ПБр. 2795. од 25. фебруара 1904. године наређено је, да учитељи музике и певања редовно иду са ученицима у цркву на вечерњу и службу недељом и празницима, и да руководе ђачким певачким хором. Они могу само каткад изостати од цркве, кад поједини ученици могу у томе да их замене, да би се на тај начин и ови вежбали да самостално управљају певачким хором још у учитељској школи.

Препоручујем Вам, да ме у најкраћем року известите шта је и како урађено и како се сада ради у повереној Вам школи у смислу наведених расписа и да и даље редовно у својим извештајима о томе јављате.

Министар Просвете и Црквених Послова,
Анд. Николић, с. р.

РАСПИС

ПБр. 15175. од 3.-IX.-1909.

О сведочанствима оних ученика који су били државни благодејанци у учитељској школи.

Управитељима Учитељских Школа. Директорима потпуних средњих школа.

Према чл. 25. Закона о уређењу учитељских школа, ученици, који су били државни благодејанци у учитељским школама, дужни су примити се учитељске службе. Да би се одржала у снази ова одредба законска, расписом ПБр. 122 од 4. јануара 1906. године наређено је, да се сведочанства о учитељском испиту зрелости оних ученика, који су били државни благодејанци, не дају ученицима већ шаљу непосредно Министарству.

Како се ова наредба показала као непрактична, нашао сам се побуђен обуставити је и наређујем: да се од сада сведочанства о учитељском испиту зрелости издају и оним ученицима, који су били државни благодејанци у учитељској школи, али да се на њихова сведочанства стави ова напомена:

„Н. Н. био је државни благодејанац у учитељској школи. Чл. 25. Закона о уређењу учитељских школа гласи: „Ученици, који су уживали државно благодејање, дужни су примити и вршити учитељску службу. Који то не би учинили, неће добити друге државне службе". Ова се напомена ставља према наредби Господина Министра Просвете и Црквених Послова ПБр. 15175. од 3. септембра 1909. године".

Овакву исту напомену ставиће и директори средњих школа на сведочанства оних ученика учитељских школа, који су у њима били државни благодејанци а за тим у средњој школи положили испите из појединих разреда или испит зрелости.

Препоручујем Вам, да се тачно управљате по овој мојој наредби.

Министар Просвете и Црквених Послова,

Љуб. Стојановић, с. р.

РАСПИС

ПБр. 21249. од 19.-XI.-1909.

Свима Управитељима Учитељских Школа. Директорима потпуних средњих школа.

Расписом Министарства Просвете и Црквених Послова од 3. септембра ове године ПБр. 15175, поништен је ранији распис од 4. јануара 1906. год. ПБр. 122 о томе, да се ученицима благодејанцима Учитељских Школа не издају сведочанства о учитељском испиту зрелости, већ да се шаљу Министарству, па је наређено да им се сведочанства од сада издају, пошто се на њима претходно напише одредба чл. 25. Закона о учитељским школама.

На питање једнога Управитеља Учитељске Школе да ли ће се и на дупликатима сведочанстава, која се већ налазе у Министарству стављати одредба чл. 25. Закона о учитељским школама, Господин Министар Просвете и Црквених Послова, одлуком својом од 19. ов. мес. ПБр. 21249, наредио је да се и на свима дупликатима сведочанстава Учитељских Школа ставља иста напомена као и на оригиналима по одлуци ПБр. 15175 од 3. септембра ове године.

О овоме се извештавате ради знања.

По наредби
Министра Просвете и Црквених Послова,
Начелник,

Милив. Ј. Поповић, с. р.

РАСПИС

У 5. бр. „Српских Новина“ од 10. јануара 1919. г.

О скраћеном школовању ученика-ца Учитељских Школа и наставном плану.

Свима Управитељима Учитељских Школа.

Да би држава добила у што краћем времену већи број спремних учитеља и учитељица, и да би ученици који хоће да се посвете учитељском позиву изгубили што мање времена, наређујем:

1. Ученици и ученице који су 1914. г. свршили III разред и били на течају 1915. г. продужиће одмах рад и довршиће своје школовање после три месеца редовног рада пошто положе учитељски испит зрелости по чл. 9. Правила о течају за спрему за учитељски испит. (Мали Просветни Зборник, стр. 123—128).*

Ово вреди и за ученике који су свршили III разред а нису били на течају 1915. г.

2. Наставни предмети на овом течају биће по члану 1. горњих правила.

3. Ученици и ученице који су 1914. год. свршили II разред завршиће своје школовање после шест месеци редовног рада према приложеном наставном плану, пошто положе и учитељски испит зрелости (чл. 9. правила).

4. Ученици који су имали да полажу накнадне и поновне испите из појединих предмета после три месеца полагаће те испите у току другог месеца учења на течају.

5. Ученици и ученице који су 1914. год. свршили I разред, уписаће се на течај, који ће трајати дванаест месеци (до 1. марта 1920. г.), а делиће се у два полугођа, између којих ће бити кратак одмор.

Учење на овоме течају биће према приложеном наставном плану.**

6. Ученици који су имали да полажу накнадне и поновне испите из неких предмета после три месеца у 1914. г., полагаће их у току другог месеца учења на течају.

---

* Види стр. 77.

** Види стр. 76.

7. У I разред примиће се ученици и ученице, који су стварно свршили III разред средње школе (њима се, по чл. 3. Закона о регулисању школског рада, рачуна као да су свршили IV разред и положили нижи течајни испит).

8. Ови ученици-це (под тач. 7.) подвргнуће се прегледу, како то захтева закон о учитељским школама, водећи при том рачуна да се не приме само они који у истини не би били за вршење учитељске службе.

9. Ученици који се приме у I разред (тач. 7. и 8.) учиће четири школске године; свака ће школска година трајати по шест месеца. Учење ће бити по приложеном наставном плану.

10. Ученици и ученице са свршеним IV или V разредом средње школе ако се пријаве, уписаће се у II разред учитељске школе, ако одговарају осталим погодбама, и учиће *три* школске године (по шест месеца), а по приложеном наставном плану.

11. Упис ученика за све разреде и све течајеве извршиће се једновремено кад и за гимназије (за Београд од 10.—15. за унутрашњост од 10.—20.).

12. Ученици и ученице из места уписаће се лично, којом ће приликом поднети потребна документа, и тада ће се лекарски прегледати. Истог дана наставнички савет ће одлучити о њихову пријему или одбијању, да не би, због евентуалног одбијања, задоцнили за упис у средњу школу.

13. Ако ученици немају писмених доказа о последњој години учења, а нема их ни у школској архиви, онда ће бити довољно, ако те ученике познају њихови наставници. У случајевима где ово није довољно, може се употребити и евентуално пропитивање, да би се уверило да ученик одиста долази из учитељске школе.

14. Ученици из других места не морају ради уписа тамо доћи у школу, сем оних који се први пут уписују у ту школу, већ се могу и писмено пријавити. У молби за упис означиће: 1. шта су свршили; 2. кад су и где учили; и 3. у који разред, односно течај, желе ступити.

Ови ће ученици послати своје пријаве преко општинске или најближе државне власти, преко које ће бити и извештени о пријему или одбијању.

15. Повластице које су дате ученицима гимназије расписом ПБр. 13926 од 28. децембра пр. год. (*Српске Новине* од 1. ов. мес.) вреде потпуно и за ученике ових школа (код истоветних случајева).

16. Кад се дефинитивно заврши упис у све разреде и течајеве, управитељи ће ми поднети извештај о броју пријављених ученика и ученица и предлог о броју одељења, да би се евентуално неки могли упутити у другу школу, ако их је у тој школи недовољно за једно одељење, или их је много те се не могу примити према просторијама за одељења у тој школи.

17. Ако буде више ученика, одмах отворити паралелно одељење.

18. За бржи почетак рада треба спремити одмах све што је најпотребније. Тога ради најбржим путем поднети извештај: 1. у каквом су стању школске зграде, намештај, учила и наставна средства; 2. извештај о наставницима; и 3. евантуалне предлоге.

19. Кад све буде спремљено за рад, Министарство Просвете ће телеграфски известити све окружне и среске власти, да би ученици и ученице могли на време доћи у школу. Пре објаве овим путем ученици не треба да долазе и излажу се излишном трошку.

Пре почетка школског рада Наставнички Савет споразумеће се о скраћеном програму за све предмете, па ће послати Министарству на одобрење. До коначног одобрења радиће се по нацрту који утврди Наставнички Савет.

За сав даљи рад у овом прелазном времену управљати се према „Закону о учитељским школама“, „Закону о регулусању школског рада због рата“ и „Правилима о течају за спрему за учитељски испит“. Што овима није предвиђено а потребно је да се још регулише, управитељи ће ми подносити предлоге.

Од свих управитеља очекујем брз и енергичан рад и што више личне иницијативе, како би се и у овим школама што пре накнадио губитак нанесен дуготрајним и тешким ратом.

7. јануара 1919. г.
у Београду.

Министар Просвете,
Љ. М. Давидовић, с. р.

ПРИВРЕМЕНИ НАСТАВНИ ПЛАН ЗА УЧИТЕЉСКЕ ШКОЛЕ

Редни број	ПРЕДМЕТИ	НАСТАВНИ ПЛАН ЗА УЧЕНИКЕ КОЈИ ПРЕЛАЗЕ: из III раз. гимназије у I разред учитељске школе	II	III	IV	из IV и V р. гимназије у II разред учитељ. шк.	II	III	IV	из I раз. у III раз. учитељске школе	III	IV	из II раз. у IV раз. учитељске школе	IV	Напомена
		По старом наставном плану.													Привремени наставни план означен је црвеним цифрама.
1	Наука хришћанска и црквено-словенски	2	2	2	2	2				2		2			
2	Познавање грађанског права и дужности														
3	Српски језик и књижевност	5	3	3	2					4		3		4	
4	Руски, француски књижев.	2	2	2	2					2		2			
5	Историја: а) општа	2	2	2	3									2	
	б) српска									2		3		3	
6	Математика (с геометријом)	2	2	2						2		2		2	
7	Земљопис	2	2			3				2					
8	Природне науке: а) зоологија с антроп. и бот.	4				2									
	б) хемија с минерал. и геологијом		2							2					
	в) физика с метеорол.			3											
9	Хигијена с домаћим лекарством		3	2		3				4		2		2	
10	Педагогика: а) психологија с логиком		3	5		3				4		3		3	
	б) општа педагогика														
	в) методика					3						3		3	
	г) школски рад					10						10		10	
	д) историја педагогике					2									
11	Цртање и лепо писање	3	2	2		2				2					
12	Црквено певање	2	2	2		2				2		2		1	
13	Нотно певање и свирање на виолини	2	2	2		2				2		2		2	
14	Пољска привреда с основама народне економије	2	2	2		2									
15	Ручни рад	2	2	2		2				1		2		1	
16	Гимнастика	2	2	2		2									
		33	33	33		33				33		33		33	

ПРАВИЛА

О ТЕЧАЈУ ЗА СПРЕМУ ЗА УЧИТЕЉСКИ ИСПИТ ЗРЕЛОСТИ УЧЕНИКА УЧИТЕЉСКИХ ШКОЛА, КОЈИ СУ СВРШИЛИ III РАЗРЕД 1913.—1914. ШКОЛСКЕ ГОДИНЕ, И О ТОМ ИСПИТУ.

Члан 1.

Ученици и ученице, који су редовно свршили III разред учитељске школе 1913.—1914. школске године, и они који имају да положе какав поновни испит из ког предмета овога разреда, преводе се без испита у IV разред, који ће свршити у нарочитом течају по овом наставном плану:

Редни број	НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	Број недељних часова на течају
1	Српски језик са историјом српске књижевности	5
2	Историја Српског народа са земљописом Србије и Балканских земаља	5
3	Психологија и општа педагогика	2
4	Методика	4
5	Школски рад	14
6	Црквено појање	3
	Свега недељно	33

Скраћене програме из свих наставних предмета на овом течају прописаће Министарство Просвете и Црквених Послова.

За време овог течаја даваће се по једно писмено вежбање на сваке две недеље из српског језика и из методике у вези са општом педагогиком.

Члан 2.

Рад ће у овом течају отпочети, кад за то буде могућности. О почетку и трајању рада у овом течају издаће Министарство Просвете и Црквених Послова нарочито наређење.

Члан 3.

По свршетку течаја оцениће разредно веће успех ученика из свих наведених предмета. Предметни наставници предложиће оцену за сваког ђака понаособ, а о њој ће доносити одлуку разредно веће већином гласова, при чем сваки члан већа мора дати глас, а при једнакој подели гласова одлучује глас председникова. Председник је овога већа сам управитељ Учитељске Школе; тога ради управитељ ће за време трајања течаја, што је могућно чешће, походити предавања и присуствовати пропитивању ученика.

Члан 4.

Ученик, који из свих наведених предмета добије најмање добру (3) оцену, сматраће се да је свршио IV разред.

Члан 5.

Ученик, који би са овога течаја изнео из једног или два предмета слабу оцену, поновиће испит из тог предмета најдаље после десет дана, како би могао полагати учитељски испит са осталим ученицима.

Ученику, који би са овога течаја изнео слабу оцену из више од два наставна предмета, или који би на поновном испиту из којег предмета добио слабу оцену ма из једног предмета, допустиће се да после три месеца поново полаже испит из свих, односно из једног или два предмета, и ако ове испите положи најмање са добром (3) оценом, сматраће се да је свршио IV разред; ако ли пак и овога пута добије ма и једну слабу оцену, оставиће се да понови IV разред по наставном плану и програму за наредни IV разред.

Члан 6.

На учитељски испит зрелости примиће се ученици, који су свршили IV разред у овом течају најмање са добрим успехом и добрим владањем; то важи и за ученике, који су раније свршили IV разред, а нису полагали овај испит.

Ученик, који по свршеном течају има да понови испит из неког предмета, пустиће се одмах на учитељски испит, чим положи поновни испит (чл. 5.).

Члан 7.

Учитељски испит зрелости отпочеће на десет (10) дана по завршетку овог течаја из IV разреда.

Накнадни пак и поновни учитељски испити одржаће се на три месеца после овог редовног, а поновни испити накнадног учитељског испита зрелости одржаће се опет за даља три месеца после њега.

Члан 8.

Ученици, који су због неуспеха школске 1913.—1914. године одбијени на годину дана, имају права полагати учитељски испит зрелости по овим одредбама. Ученици, пак, који су те године одбијени на три месеца, морају полагати испит по програмима, по којима су га из дотичних предмета раније полагали. И једни и други полагаће овај испит најдаље на месец дана по почетку течаја. Ако неки од ових ученика не би могао у овоме времену полагати учитељски испит зрелости, допустиће му се да га полаже са ученицима са течаја.

Члан 9.

Учитељски испит зрелости по свршетку овога обухвата:
1) писмени испит;
2) усмени испит из педагошке групе предмета, и
3) практични испит из школског рада.

Члан 10.

Из предмета, из којих се у редовним приликама оцене уносе у сведочанство о учитељском испиту зрелости, а који се према овим Правилима не полажу, унеће се у сведочанство општа оцена добивена из годишњих резултата, што ће се у сведочанству назначити.

Члан 11.

Ученик, који на писменом испиту добије слабу оцену, одбија се од даљега полагања испита и допушта му се да после три месеца полаже цео учитељски испит зрелости.

Ученику, који добије слабу оцену из педагошке групе предмета, или из школског рада, или на оба ова испита, допушта се да после три месеца понови испит из свих предмета.

Ако ученик на поновном испиту добије ма и једну слабу оцену, или без оправдања не дође на време да испит полаже, одбиће се на годину дана, и онда је дужан полагати поново цео испит.

За ученика који после годину дана полаже учитељски испит вреде исте одредбе као и за први испит по овим Правилима.

Члан 12.

За све остало што се односи на овај испит, а што овим одредбама није другачије наређено, вреде одредбе Правила о учитељском испиту зрелости од 22. фебруара 1883. године ПБр. 3334/82.*

ПБр. 2198.
1. јула 1915. год.
у Нишу.

РАСПИС

ОНБр. 980. од 30.-I.-1919.

О приправницима из Босан. Херцегов. учит. школа.

Управитељима учитељских школа.

Без нарочитог одобрења овог Министарства нећете примати у Учитељску Школу приправнике из Босанско Херцеговачких земаљских учитељских школа.

Начелник Одељења,
Д-р М. Јовановић, с. р.

---

* Види стр. 23. овог зборника.

РАСПИС

ОНБр. 9041. од 12.-V.-1919.

О оцењивању ученичког успеха у учитељским школама.

Управитељима учитељских школа.

На основу чл. 3. Зак. о регулисању школског рада и Правила о оцењивању ученичког успеха у учитељским школама, а поводом предлога управитеља учитељских школа

Одлучујем:

I. Да се ученици и ученице учитељских школа на течајевима, прописаним Расписом у 5. бр. „Српских Новина“ од 10. јануара ове године, оцењују према Правилима о оцењивању ученичког успеха у учитељским школама од 15. новембра 1910. год. ПБр. 18874, с том изменом: што ће се по чл. 6. на крају течаја оцена изводити кад се саберу оцене за *два* тромесечја, а у тромесечном течају да вреди тромесечна оцена као на крају течаја.

II. Да се све, што је речено у чл. 6. споменутих Правила има тицати оцена које се дају за *два* тромесечја место редовних три тромесечја.

III. Да за све ученике и ученице на скраћеним течајевима не буде годишњих испита, већ да се преведу у старије разреде према општем резултату оцена за два, односно за једно тромесечје.

IV. Рок матурских течајева трајаће тачно по пропису 3 и 6 месеци.

V. Ученици и ученице који су имали да полажу накнадне и поновне испите пре рата из ма којих предмета или да понове нижи течајни испит или да полажу накнадне и поновне испите из неких предмета после 3 месеца у 1914. години, ослобођавају се тих испита према чл. 3. Зак. о регулисању школског рада (тач. б.).

Ову одлуку објавити Расписом у Службеним Новинама.

Министар Просвете,
Љуб. М. Давидовић, с. р.

РАСПИС

ОНБр. 13339. од 23.-VI.-1919.

О педагошким одељењима.

Свима директорима потпуних гимназија.

Ратови су створили огроман мањак у учитељским снагама народних школа.

Како је садашњи број Учит. Школа и сувише мали да би се могао ма и приближно попунити тај мањак, то сам решио:

да у свима потпуним гимназијама, где год је то могућно, оснујем педагошка одељења. У I разред тих одељења примаће се ученици, који су свршили IV раз. гимназије, у II раз. ученици који су свршили V или VI раз. гимназије, а ученици са свршеним VII или VIII раз. гимназије учиће свега једну годину, не везујући се за разред већ посећујући предавања у I и II раз. из педагошке групе, живога језика, хигијене, пољске привреде, цртања, лепог писања и гимнастике, а поред тога слушаће засебно педагошке предмете из III године.

Разреди ових одељења неће сачињавати засебну школу, већ ће бити паралелна оделења исте школе, под истом управом и са истим наставницима.

Учење траје три године и на крају се полаже испит зрелости, који је раван редовном учитељском испиту у Учитељ. Школама.

Осем педагошких предмета, за које ће се поставити наставници педагози, све остале предмете предаваће исти наставници, који предају у гимназији, а по нарочитом програму, који ће бити прописан.

Сиромашни ученици ових одељења имаће знатно веће благодејање него гимназијски ученици, а поред тога осигураће им се исхрана у ђачкој трпези, али ће бити дужни дати обавезу да ће по положеној матури (учит. испиту) служити као учитељи народних школа.

Да би Министарство имало тачне податке, где се могу, почетком идуће школске године отворити оваква одељења, изволите саопштити све што је горе речено ученицима подручне Вам гимназије као и њиховим родитељима и позвати оне ученике, који желе ступити у педагошко одељење, да се

пријаве Вама најдаље до краја ове шк. године. Број пријављених изволићете ми доставити.

Препоручује Вам се да с осталим г. г. наставницима дејствујете код ученика и њихових родитеља, да се ученици у довољном броју упишу у ово одељење, јер је то у интересу народне просвете. Скренућете им пажњу на бенефиције, које ће имати за време школовања и за релативно кратак рок учења (3 год.) после кога ће добити самосталан учитељски положај, који ће припремљеним законским изменама бити знатно бољи него што је сада.

Министар Просвете,

Љуб. М. Давидовић, с. р.

РАСПИС

ОНБр. 14437. од 3.-VII.-1919.

О уписивању ученика у Учитељске Школе.

Поводом питања управитеља учитељских школа како ће се вршити упис ученика учитељских школа за идућу школску годину

Наређујем:

1. Да се за идућу школску годину изврши упис у свима учитељским школама по распису о пријему ученика у I раз. од 13. марта 1903. г. ПБр. 3052. у вези чл. 6. измена и допуна у Закону о уређењу учитељских школа од 10. маја 1902. г.

2. Да школовање ученика-ца у учитељским школама овако уписаних буде нормално т. ј. да траје пуну школску годину (10 месеци).

3. Да се ученице учитељских школа које буду уређене по интернатском начину, упуте на продужење даљег школовања из тих школа у женске учитељске школе.

О овој одлуци известити управитеље свих учитељских школа.

Министар Просвете,

Љуб. М. Давидовић, с. р.

РАСПИС

ОНБр. 16312. од 19.-VII.-1919.

О благодејању у учитељским школама.

Свима Управитељима Учитељских Школа, Директорима педагошких одељења и Одељењу за снабдевање школа.

Док се не пропишу стална правила о издавању благодејања за ученике-це учитељ. школа, Господин Министар Просвете под данашњим ОБр. 16312 наређује: да се благодејање ученицима и ученицама учитељских школа који нису у интернату издаје овако:

1. Ученици и ученице са најмање врло добрим успехом из научних предмета (свака добра оцена мора бити покривена одличном оценом) и без и једне слабе оцене из вештина, — имаће благодејање 60 дин. месечно, ако им родитељи не плаћају више од 15 дин. непосредне порезе.

2. Ученици-це са најмање врло добрим успехом из научних предмета, у којима такође свака добра оцена мора бити покривена одличном, и који немају ни једну слабу оцену из вештина, али чији родитељи не плаћају више од 30 дин. непосредне порезе имаће благодејање 50 дин. месечно.

3. Ученици-це са добрим успехом из научних предмета (без иједне слабе оцене) а са једном слабом оценом из вештина, ако њихови родитељи неплаћају више од 30. дин. непосредне порезе, имаће благодејање 40 дин. месечно.

Ученици и ученице са добрим успехом, са слабом оценом ма из једног научног предмета, или са две слабе оцене из вештина, немају право на благодејање.

Ово Вам се доставља ради знања и управљања.

По наредби Министра Просвете,
Начелник Одељења за Основну Наставу,
Д-р Јовановић, с. р.

РАСПИС

ОБр. 16366. од 21.-VII.-1919.

О деловођама у Учитељским Школама.

Свима управитељима Учитељских Школа.

Поводом питања управитеља Учитељских Школа како се има разумети распис ПБр. 1969. од 23. фебруара 1912. г. о награди пословођама у Учитељским Школама, Господин Министар Просвете под данашњим ОБр. 16366 објашњава:

да пословође Учитељских Школа који врше дужност и школског библиотекара према чл. 20. Закона о уређењу Учитељских Школа и изменама и допунама тога закона од 24. јула 1877. год. имају права према Распису ПБр. 1969 од 23. фебруара 1912. год. на награду као пословође у потпуним средњим школама по чл. 79. Закона о средњим школама. Ова се награда исплаћује из државног буџета.

Предње објашњење доставља Вам се ради знања и управљања.

По наредби Министра Просвете,
Начелник,
Д-р Мил. Јовановић, с. р.

РАСПИС

ОНБр. 17436. од 28.-VII.-1919.

О заједничком школовању ученика и ученица у учит. школама.

Управитељима учитељских школа.

Господин Министар Просвете, одлуком својом ОБр. 17436 од 28. јула ове године, одлучио је: да се и у идућој школској години могу школовати у мушким Учитељским Школама ученици и ученице заједно, због нередовних прилика створених ратом.

Доставља Вам се предња Министарска одлука ради знања и управљања.

По наредби Министра Просвете,
Начелник,
Д-р Мил. Јовановић, с. р.

ОДЛУКА

ОНБр. 19225. од 11.-VIII.-1919.

О упису у I и II разред учитељских школа.

На основи чл. 3. Зак. о регулисању школског рада, а поводом питања појединих управитеља Учитељских Школа

Одлучујем:

1) да се изузетно и за идућу школску годину могу примити у I разр. учитељске школе ученици и ученице који имају преко 18 година старости.

2) да се ученици и ученице који су свршили V или VI разред средње школе без обзира на прописан број година могу примити у II разред учитељске школе.

О овоме известити све управитеље учитељских школа телеграфски.

Министар Просвете,
Љуб. М. Давидовић, с. р.

ОДЛУКА

ОНБр. 19844. од 13.-VIII.-1919.

О установљењу једногодишњег течаја за спрему учитељица за женски Ручни Рад.

Да би се дало могућности за образовање учитељица женског Ручног Рада у народним школама и квалификованих наставница за школе за сеоске домаћице

Одлучујем:

да се уз женске учитељске школе установе једногодишњи течајеви за спрему учитељица женског Ручног Рада и наставница женског Ручног Рада за школе за сеоске домаћице.

За ове течајеве прописујем Уредбу која ће ступити на снагу кад се изврше све припреме за отварање ових течајева.

Министар Просвете,
Љуб. М. Давидовић, с. р.

РАСПИС

ОНБр. 21395. од 22.-VIII.-1919.

О издавању сведочанстава ученицима учитељских школа.

Да би се спречило ученицима и ученицама Учитељских Школа који су били државни благодејанци прелазак у коју другу школу или коју другу службу сем учитељске пошто се осећа јака потреба за учитеље у основним школама препоручује Вам се, да приликом издавања сведочанства ученицима и ученицама учитељских школа увек стављате на сведочанству напред на видном месту: „био је (била је) државни благодејанац“ или „није био (није била) државни благодејанац“.

По наредби Министра Просвете,
Начелник
Одељења за Основну Наставу,
Д-р М. Јовановић, с. р.

РАСПИС

ОНБр. 25916. од 20.-IX.-1919.

О лековима за сиромашне ученике.

Инспекторима Министарства Просвете у Новим Областима и Управитељима Учитељских Школа. Директорима: III-ће Београдске, Зајечарске, Крагујевачке и Ужичке гимназије за Педаг. Одељења.

Министарство Народног Здравља актом својим Бр. 11800 од 19. ов. месеца саопштава следеће:

„Господин Министар Народног Здравља под данашњим наредио је Начелствима на територији Србије и Управи Града Београда следеће:

На основи чл. 24. тач. 24. и чл. 33. тачка 1. и 2. Закона о Уређењу Санитетске Струке, препоручујем Начелству — Управи да саопшти свима апотекарима у томе округу — Београду да издају лекове: сиромашним ученицима по рецептима школских лекара, који су оверени потписом школских директора.

Апотекари ће рецепте о издатим лековима задржати, таксирати их са 30% испод таксе и месечно за сваку установу саставити рачун, приложити одговарајуће рецепте и дотичној установи предати на исплату, а ова је дужна да у току од пет дана, рачунајући од пријема ретаксираног рачуна исплати апотекару ретаксирану суму из свога кредита предвиђеног буџетом за набавку лекова или одређеног фонда за то.

Ако би која установа пропустила да у одређеном року не исплати апотекару ретаксирани рачун за издате лекове и апотекар буде зато принуђен, да се жали; таквој установи забранићу да се у будуће може користити овим наређењем, већ ће лекове морати одмах плаћати као и приватна лица без одређеног попуста.

О овоме се извештавате ради знања и управљања.

По наредби Министра Просвете,
Начелник
Одељења за Основну Наставу,
Д-р Мил. Јовановић, с. р.

РАСПИС

ОНБр. 27503. од 14.-X.-1919.

О хонорарним наставницима и часовима.

При одређивању хонорарних часова за наставнике-це Учитељских Школа важиће ове одредбе, према одлуци Господина Министра Просвете ОНБр. 27503. од 14.-X.-1919. г.:

1. Редовни наставници-це научних предмета могу имати највише шест, а вештина највише осам хонорарних часова.

2. Суплентима у првој и другој години рачунаће се у хонорарне часове они преко 10, а у даљим годинама преко 18, па ма колики био број ђака у школи.

3. Свима осталим наставницима-цама сматраће се као хонорарни часови они преко 18, без обзира на број ђака у школи.

По наредби Министра Просвете,
Начелник
Одељења за Основну Наставу,
Д-р М. Јовановић, с. р.

ОДЛУКА

ОНБр. 30467. од 18.-X-1919.

О установљењу течаја за спремање забавиља у државним и приватним забавиштима.

Г. Министар Просвете одлуком својом ОНБр. 30467 од 18. октобра т. г. одлучио је:

Да се ради спремања забавиља у државним и приватним забавиштима у Србији установе нарочита одељења при Женским Учитељским Школама у Београду и Крагујевцу.

Привремени наставни план за спрему забавиља биће овај:

1. Наука хришћанска с црквеним певањем у I и II р. са 2 часа.
2. Српски језик са књижевношћу (с нарочитим обзиром на песме и приче у забавишту по 5 часова у I и II р.
3. Основи психологије са 3 часа у I р.
4. Основи педагогике са 3 часа у I р.
5. Методика рада у забавиштима и приправним разредима са 4 часа.
6. Практични рад у забавишту са 6 часова у II р.
7. Хигијена и нега деце 3 часа у I р.
8. Цртање са по 2 часа у I и II р.
9. Ручни рад са 2 часа у I и II р.
10. Женски рад са 4 часа у I р. и 2 часа у II р.
11. Певање по 4 часа у I и II р.
12. Гимнастика и дечје игре са по 4 часа у I и II р.

За вежбаоницу у Женској Учитељској Школи у Београду прогласиће се забавиште у осн. школи на Савинцу.

По наредби Министра Просвете,
Начелник
Одељења за Основну Наставу,
Д-р Мил. Јовановић, с. р.

ОДЛУКА

ОНБр. 31999. 29.-X.-1919.

О благодјејанцима педагошких одељења.

Пошто се показала недовољном сума од 199.000 дин. у дотичној Буџетској партији Државног Буџета за 1919/20 год. за благодјејање у учитељским школама а и по предвиђеним другим партијама за издржавање ученика учитељ. школа то

Одлучујем:

Да се Буџетска партија 269 у гл. LXVI Државног Буџета за 1919/20 год. која гласи: „Пансион и издржавање питомаца и ученика у учитељским школама“ има употребити и за издавање благодјејања сиротним ђацима учитељских школа (односно педагошких одељења) пошто се под благодјејањем подразумева издржавање питомаца и ученика у учитељским школама.

Министар Просвете,

П. Маринковић, с. р.

ОДЛУКА

ОНБр. 32084. од 30.-X.-1919.

О издржавању ученика-ца у педагошким одељењима.

У вези одлуке ОНБр. 13339 о отварању педагошких одељења при потпуним гимназијама

Наређујем:

Да се трошкови око издржавања питомаца и ученика у учитељским школама, који су предвиђени Буџетском партијом 269. Државног Буџета за 1919/20 год. у 300.000 динара, имају односити и на ученике педагошких одељења у потпуним гимназијама која су отворена наређењем мојим ОНБр. 13339 пошто су и то учитељске школе.

Министар Просвете,

П. Маринковић, с. р.

РАСПИС

ОНБр. 32833. од 6.-XI.-1919.

О допуни уредбе о хонорарним наставницима.

Управитељима Учитељских Школа и Директорима Педаг. Одељења.

Одлуком Господина Министра Просвете СНБр. 18909 од 27. октобра т. г. измењена је уредба о хонор. наставницима и хонорарним часовима ПБр. 5486 од 28. марта ове године која ће важити од 1. новембра т. г. у овоме:

Члан 4.

Лица с недовољним квалификацијама за редовне наставнике средњих школа (под в. г. и ђ.) постављаће се, по чл. 56. Закона о Средњим Школама за хонорарне наставнике са сталним месечним хонораром од 100 до 120 динара (за научне предмете) или са сталним месечним хонораром од 80 до 100 динара (за вештине).

Лица са пуним квалификацијама за редовне наставнике средњих и стручних школа и стручна лица са вишим течајним испитом средње школе и редовним факултетским образовањем имају хонорар од одржаног часа, рачунајући час научног предмета по 10, а час вештине по 7 динара. Хонорарним наставницима који немају средњих и стручних школа, а хонорар им се даје од часа, рачунаће се хонорар од одржаног часа по 7 динара за научне предмете, а по 5 динара од часа вештине.

До измене члана 78. Закона о Средњим школама хонорарни учитељи хришћанске науке, ако немају квалификације по чл. 61. Закона, сматраће се као лица која немају пуних квалификација за редовног наставника, а предају научне предмете.

Ова Уредба почиње важити од 1. новембра ове године.

Доставља Вам се предња измена ради знања и управљања.

По наредби Министра Просвете,

Начелник

Одељења за Основну Наставу,

Д-р Јовановић, с. р.

РАСПИС

ОНБр. 36236. од 5.-XII.-1919.

О образовању новог одељења I. нормалног разреда од 1.-II.-1919.

Управитељима Учитељских Школа, Директорима гимназија за педагошка одељења и Ректору Богословско-Учитељске Школе у Призрену.

Од оних ученица-ка, који сврше IV раз. гимназије у јануару идуће год. а пријаве се за упис у поверену Вам школу, образоваће се ново одељење I. нормалног разреда, чија ће школска година трајати од фебруара до фебруара идуће године. Распуст ће имати кад и остали разреди имају.

По наредби Министра Просвете,
Начелник
Одељења за Основну Наставу,
Д-р Јовановић, с. р.

РАСПИС

ОНБр. 36720. од 10.-XII.-1919.

О ђачким трпезама и благодејању.

Свима Управитељима Учитељских Школа и Директорима Педагошких Одељења.

У допуну решења Пов.ОНБр. 77. од 2. децембра ове год.

Одлучујем:

1.) да се оним ученицима — благодејанцима, који немају бесплатан стан, ништа не наплаћује за исхрану у ђачкој трпези, а онима, који имају стан, да се наплаћује највише до 20 дин. месечно;

2.) да се ученици-це, који станују код својих родитеља, не могу хранити у ђачкој трпези, па били они благодејанци или не;

3.) да ученици-це, који нису благодејанци, а не станују код својих родитеља, плаћају за исхрану у ђачкој трпези онолико колико стварно вреди њихова исхрана;

4.) да сами ученици међусобом одређују редаре, који ће водити надзор у кухињи и трпези, и о свакој неправилности референсати управитељу;

5.) да се најоскуднијим ученицима-цама благодејанцима, који немају стан у ђачком дому, да и потребан омањи новчани додатак за стан. Управитељ ће одмах, према броју таквих ђака и цени станова, тражити потребан кредит;

6.) да се сав материјал за одело, обућу и рубље, који се налази у школском магацину, одмах раздели онима, за које комисија нађе да су најоскуднији. Међу овима сами ученици имају да одреде оне, којима ће Министарство дати нарочиту новчану помоћ за израду одела и обуће;

7.) Министарство ће учинити корак код мисија, Министарства Исхране и „Војске Спаса“, да се најоскуднији ученици снабду оделом и обућом;

8.) да течајеви по свима школама трају подједнако време, у које ће се урачунати школски распуст;

9.) да казна изречена над ученицима буде таква, како би у року од три месеца — под условом да се кажњени ученици владају у будуће коректно и у свему по закону — могла застарети и бити без утицаја на оцену из владања;

10.) Оснивање ђачких дружина допуштено је само у циљу стручног усавршавања и узајамног потпомагања. Све дружине стоје под контролом школске управе.

Министар Просвете,
Павле Маринковић, с. р.

РАСПИС

ОНБр. 39057. од 29.-XII.-1919.

О полагању учитељских испита зрелости.

Свима Управитељима Учитељских Школа.

На основу расписа ПБр. 324 од 7. јануара ове године ученици-це течајева од 12, 18 и 24 месеца, по свршеном течају, полагаће редован учитељски испит по закону о Учитељским Школама од 22. фебруара 1883. год. ПБр. 3334/82, а не скраћен по чл. 2. правила о течају за спрему за учитељски испит, који је важио само за ученике-це шестомесечног и тромесечног течаја. О овоме се благовремено извештавате ради управљања.

По наредби Министра Просвете,
Начелник
Одељења за Основну Наставу,
Д-р Јовановић, с. р.

РАСПИС

ОНБр. 4521. од 21.-I.-1920.

О полагању учит. испита зрелости ученика-ца учит. школа на 12. месечном течају.

Управитељима Учитељских Школа и Ректору Богословско-Учитељске Школе у Призрену.

Господин Министар Просвете одлуком својом ОНБр. 4521 од данашњег, одобрио је:

да ученици-це дванаестомесечног течаја учитељских школа полажу учитељски испит по скраћеном програму (чл. 9. Правила о учитељ. испиту), који ће обухватити: 1. писмени испит, 2. усмени испит из педагошке групе и 3. практични испит из школ. рада. Овим се поништава ранији распис ОНБр. 39057, по коме је учитељ. испит за дванаестомесечаре требао да буде редован — по пуном програму.

О предњој одлуци извештавате се ради знања и даљег поступка.

По наредби Министра Просвете,
Начелник
Одељења за Основну Наставу,
Д-р М. Јовановић, с. р.

РАСПИС

ОНБр. 5198. од 29.-I.-1920.

О ликвидирању рачуна за 1916-17 годину.

Свима Управитељима Учитељских Школа и Ректору Богословске Учитељске Школе у Призрену.

Генерална Дирекција Државног Рачуноводства под ДРБр. 8052 од 21. ов. мес. доставља:

„Према наређењу Господина Министра Финансија има се одмах приступити ликвидирању свих рачуна из 1916. и 1917. годину, да би се могли склопити завршени рачуни за 1916. и 1917. год.

Према овоме Дирекцији Државног Рачуноводства част је замолити то Министарство да изволи издати потребно наређење онима својим подручним органима, да позову све оне код којих се налазе још неликвидирани рачуни из 1916. и 1917. године да све у року од месец дана најдаље од данас исте ликвидирају и оправдају.

Онај пак који неби могао у овоме року, рачуне из 1916. и 1917. годину да ликвидира, имаће одма да поднесу извештај из којих разлога и због чега ово не може да учини у одређеном року. Без оправданих разлога сматраће се да дотични није хтео у одређеном року да ликвидира своје рачуне из 1916. и 1917. године, па према томе и сноси ће сву одговорност због неликвидираних рачуна".

Предње се доставља Управитељу ради знања и даљег рада.

По наредби Министра Просвете,
за Начелника
Одељења за Основну Наставу,
Д-р Драг. Д. Икоић, с. р.

ОДЛУКА

ОНБр. 6663. од 18.-II.-1920.

О ученицима IV. раз. Призренске Богословско-Учитељске Школе.

Према предлогу Ректора Призренске Богословско-Учит. Школе, а на основу чл. 3. закона о регулисању школског рада

Одлучујем:

Да сви ученици Богослов. Учит. Школе у Призрену, који су свршили IV. разред, као и они који ће сад свршити могу полагати учитељски испит зрелости по скраћеном програму (писмени испит), усмени испит из педагошке групе и школски рад.

У будуће за ову школу вредеће све одредбе, које важе за Учитељске Школе.

Министар Просвете,
М. Трифуновић, с. р.

РАСПИС

ОНБр. 9607. од 23.-III.-1920.

О хонорарним наставницима Учитељских Школа.

Управитељима Учитељских Школа.

Господин Министар Просвете одлуком својом ОНБр. 9607 од данас, одлучио је:

Да хонорарни наставници учитељских школа, ако суделују у одборима за учитељске испите у времену када имају распоредом одређене хонорарне часове, задржавају право на хонорар за часове намењене радом на испитима.

Доставља се управитељу предња одлука ради знања и управљања.

По наредби Министра Просвете,
Начелник,
Д-р М. Јовановић, с. р.

РАСПИС

ОНБр. 11606. од 19.-IV.-1920.

О трајању течајева и школском одмору.

Управитељима Учитељских Школа.

Господин Министар Просвете одлуком ОНБр. 11606 од данас, одлучио је:

1.) Да учење у нормалним I. раз., свих учитељских школа, који су почели радити у августу 1919. год. траје до 30. јуна 1920. год. Од 1. до 15. јуна полагали би годишње испите они ученици, који из појединих наставних предмета не би имали на крају године већу оцену од оцене добар.

2.) Да се ученици нормалног I. разреда који на крају године постигну најмање врло добар успех из појединих наставних предмета, ослободе годишњег испита из тих предмета, и

3.) Да велики школски одмор траје и за нормалне и за течајне разреде од 16. јула до 31. августа 1920. године.

4.) Да се ученици течајних разреда преводе у старије разреде и даље по годишњим оценама.

Предња се одлука доставља управитељима ради знања и даљег управљања.

По наредби Министра Просвете,
Начелник,
Д-р М. Јовановић, с. р.

РАСПИС

ОНБр. 12854. од 28.-IV.-1920.

О подношењу ђачких молаба.

Управитељима Учитељских Школа и Директорима педаг. одељења.

Министарству Просвете често долазе молбе од ученика учитељских школа, које они сами доносе лично или их шаљу из места својих школа, али не преко школске управе као што би требало већ непосредно. Поред осталих штетних последица од таквог начина шиљања ученичких молаба једна је и та, да се такви предмети спорије решавају, но што би били решени да долазе правилно, преко школских управа пошто се свака таква молба мора враћати управитељу односно директору на мишљење.

Не само ради тога да се не би и даље Министарству стварао излишан посао (завођења, регистровања, развођења и т. д. једног истог предмета по два пута) већ поглавито у интересу ученичког васпитања за будући чиновнички позив препоручује Вам се да саопштите свима ученицима-цама подручне Вам школе:

1.) Да се од сад неће узимати у рад ни једна ученичка молба која би била упућена Министарству непосредно, било да је лично донесена, било да је поштом испослата, већ само она коју управа школска спроведе Министарству на своје мишљење, и

2.) Да се ученици-це учитељских школа и педагошких одељења не смеју обраћати ни другим властима непосредно, већ увек преко своје школске управе.

По наредби Министра Просвете
Начелник
Одељења за Основну Наставу,
Д-р Мил. Јовановић, с. р.

РАСПИС

ОНБр. 13065. од 10.-V.-1920.

Да се ослободе ово-годишњи ученици I раз. педагошких одељења од испита.

Управитељима Учитељских Школа.

Господин Министар Просвете одлуком ОНБр. 13065 од данас одлучио је:

да се ове школске године ослободе полагања годишњег испита сви ученици и ученице I р. педагошких одељења и I р. нормалних учитељских школа који покажу најмањи успех добар из свих наставних предмета. Са ученицима и ученицама тих разреда који покажу из неких предмета неповољан успех поступиће се по одредбама закона о народним школама.

Предња одлука доставља Вам се ради знања.

По наредби Министра Просвете
Начелник
Одељења за Основну Наставу,
Д-р Мил. Јовановић, с. р.

РАСПИС

ОНБр. 14730. од 11.-V.-1920.

О учитељском испиту зрелости за све течајне ђаке.

Управитељима Учитељских Школа.

Одлуком својом од данас Г. Министар наредио је:

Да сви ученици-це течајних разреда Учитељских Школа који на свршетку IV. разреда постигну из непедагошких наставних предмета, а који су учени за време течаја, најмање врло добар успех, полажу учитељски испит зрелости само из ових група:

1.) Писмени испит.
2.) Усмени испит из педагошке групе.
3.) Школски рад.

Сви остали ученици и ученице полагаће учитељски испит зрелости из свих прописних предмета.

Саопштава Вам се ово ради знања и даљег рада.

По наредби Министра Просвете
Начелник
Одељења за Основну Наставу,
Д-р Мил. Јовановић, с. р.

РАСПИС

ОНБр. 17897. од 22.-V.-1920.

Управитељу Учитељске Школе — Нови Сад, Суботица, В. Бечкерек.

Г. Министар Просвете одлуком ОНБр. 17897 од данас одлучио је:

да распис ОНБр. 36236 од прошле године у колико се односи на учитељске школе у Војводини остане у важности, пошто нема никаквих разлога да се мења, јер се разреди у тим школама сматрају као нормални и редовни.

Предња одлука доставља се управитељу ради знања.

По наредби Министра Просвете
Начелник
Одељења за Основну Наставу,
Д-р Мил. Јовановић, с. р.

РАСПИС

ОНБр. 18452. од 7.-VI.-1920.

Да се укине ограничени број хонорарних часова у Учитељским Школама.

Управитељима Учитељских Школа.

На основи указане потребе

Одлучујем:

да се за учитељске школе укине ограничење броја хонорарних часова предвиђено чл. 3. Уредбе о хонорарним на-

ставницима и хонорарним часовима, и да се по препоруками наставничких Савета Учитељских Школа појединим наставницима може додељивати и већи број хонорарних часова.

Министар Просвете,
Прибићевић, с. р.

РАСПИС

ОНБр. 18709. од 13.-VI.-1920.

Да ученици-це Учитељских Школа и Педагошких Одељења задржавају благодјејање о ферију.

Управитељима Учитељских Школа.

Одлуком својом од 13.-VI.-1920. год. ОНБр. 18709, Господин Министар Просвете решио је:

да ученици и ученице Учитељских Школа и Педагошких Одељења задржавају право на благодејање и за време Школског Одмора, ако су на крају године испунили све услове за благодејање према правилима о благодејању. О овоме се извештавате ради знања и даљег рада.

По наредби Министра Просвете,
Начелник
Одељења за Основну Наставу,
Д-р М. Јовановић, с. р.

ОДЛУКА

ОНБр. 18710. од 14.-VI.-1920.

О трајању учења у учитељским школама и педаг. одељењима.

Пошто је престала потреба због које је учење у српским учитељским школама и педагошким одељењима одлуком ОНБр. 20827 од 18.-VIII.-1919. год. привремено било сведено од четири на три године

Одлучујем:

1.) Да сви ученици и ученице који се од нове школске године и у будуће буду уписивали у учитељске школе и педагошка одељења уче учитељску школу одн. педагошко одељење четири године као што је било и пре поменуте одлуке, а по наставном плану од 1904. год.

2.) Да до сад уписани ученици и ученице учитељских школа и педагошких одељења доврше своје учење по наставном плану и програму учитељских школа од 18.-VIII.-1919. г. ОНБр. 20927.

О овоме известити директоре гимназија и управитеље учитељских школа.

Министар Просвете,
Прибићевић, с. р.

РАСПИС

ОНБр. 18866. од 14.-VI.-1920.

О Великом школском одмору.

Управитељима Учитељских Школа.

Господин Министар Просвете одлуком својом ОНБр. 18866 од 14.-VI.-1920. год. одлучио је:

да у учитељским школама и педагошким одељењима траје Велики школски распуст од 28. јуна до 1. септембра ове год.

Извештавате се о овоме ради знања и управљања.

По наредби Министра Просвете,
Начелник
Одељења за Основну Наставу,
Д-р Мил. Јовановић, с. р.

РАСПИС

ОНБр. 20435. од 1.-VII.-1920.

О педагошким одељењима.

Пошто је престала потреба за скраћеним школовањем кандидата за учитељски позив јер је помоћу течајева и бифуркацијом учења кроз педагошка одељења у потпуним гимназијама подмирена у неколико потреба за добијање најнужнијег броја учитеља, у којима се осећао знатан мањак услед рата

Одлучујем:

да се моја одлука о установљењу педагошких одељења при потпуним гимназијама ОНБр. 13339. од 23. јуна 1919. г. измени у толико што ће учење од нове школске године и у педагошким оделењима као и у учитељским школама трајати 4 године, и што ће важити и за ова одељења нормални наставни план и програм који важи за учитељске школе са четворогодишњим школовањем.

У педагошким одељењима називи ће бити у разредима: прва, друга, трећа и четврта година педагошког одељења Н. гимназије.

У прву годину примаће се ученици који су свршили IV р. гимназије, у II годину који су свршили V разред; у III који су свршили VI или VII разред.

Директори гимназија, код којих подпадају ова педагошка одељења удесиће распоред тако да ученици који су прешли из V и VI и VII раз. гимн. у педагошка одељења, слушају оне предмете који се уче у учитељским школама а не предају се у гимназијама заједно са ученицима нижих разреда педагошких одељења и за то време биће ослобођени часова оних предмета који су они слушали у гимназији.

Заступа
Министра Просвете
Министар Унутрашњих Дела,
Љуб. М. Давидовић, с. р.

РАСПИС

ОНБр. 20488. од 3.-VII.-1920.

О подношењу годишњег извештаја Управитеља Учитељ. Школа.

Управитељима Учитељских Школа, Директорима Педагошких Одељења и Ректору Богословско-Учитељске Школе у Призрену.

Извештаји, који су крајем ове школске године поднели неки управитељи Министарству о повереним им школама, врло су кратки и непотпуни.

Да би Министарство имало што јаснију слику о приликама и стању у каквом су се налазиле школе и педагошка одељења у минулој школској години, као и о наставничком раду и постигнутом успеху код ученика, потребно је да се поднесу опширнији и детаљнији ово-годишњи извештаји.

С тога се препоручује старешинама тога завода да у што краћем времену поднесу Министарству годишњи извештај о својој школи за 1919/20 год. с нарочитим обзиром на ове детаље:

1. Стање школских зграда и других локала за смештај ђака као и зграда у којима се налазе ђачке трпезе и домови.
2. Настава и наставни план и програм по коме се ради.
3. Наставна средства (збирке, наставничка књижница и читаоница, књижница школских уџбеника, ђачке књижнице итд.).
4. Уџбеници (Статистика. Успех. Просечни резултат у сваком разреду. Владање ученика. Похођење предавања. Ученичко здравље итд.).
5. Учитељски испит зрелости. (По могућству послати по један најбољи рад писмени, један од средњих и један од најлошијих, било у препису било у оригиналу).
6. Уџбеници (који су штампани уџбеници употребљавани а који су предмети диктовани?).
7. Екскурзије и излети, ђачке и школске свечаности и др. (ако је каква забава приређена у корист хуманих циљева школе итд.).
8. Наставници.
9. Вежбаоница.
10. Предлози.

Управитељи који су послали штампане извештаје, нису дужни подносити друге, изузев ако што нису унели у те извештаје, а што се овим расписом посебице тражи.

Заступа
Министра Просвете
Министар Унутрашњих Дела,
Љуб. М. Давидовић, с. р.

РАСПИС

ОНБр. 23876. од 31.-VII.-1920.

О упису ученика у учитељске школе и педагошка одељења у реонима школских области.

Директорима гимназија и Управитељима учитељских школа, Ректору Призренске богословско-учитељске школе и Просветним Инспекторима.

Да се не би ученици-це из удаљених крајева наше отаџбине излагали великим трошковима ради уписа у учитељске школе, у местима која су ван њихове школске области, па евентуално били и одбијени од уписа из буди којих разлога, као што је било случајева — то, у интересу самих ученика-ца а пошто постоје у свима покрајинама наше државне школе за спремање учитеља

Одлучујем:

на основу чл. 5. закона о средњим школама, да се ученици и ученице средњих школа, које желе да се упишу у учитељске школе могу уписивати само у оне учитељске школе, које се налазе у њиховој школској области.

Извештавају се о овоме наређењу директори гимназија, управитељи учитељских школа, ректор Призренске богословско-учитељске школе и просветни инспектори и позивају да ово обзнане својим ученицима.

Министар Просвете,
Св. Прибићевић, с. р.

РАСПИС

ОНБр. 24384. од 3.-VIII.-1919.

О отварању течајева за спрему забавиља.

Управитељима Учитељских Школа и Директорима Педаг. Одељења.

У вези моје одлуке ОНБр. 18710 од 14.-VI.-1920. год. извршиће се упис ученика-ца у Учитељске Школе у почетку ове школске године и у Оделења за забавиље.

За овај упис нека управитељи односно директори Оделења упуте на време службене објаве преко Службених Новина у којима ће обухватити оно што се према закону тражи за упис у Учитељ. Школе, које ће трајати, према распису ОНБр. 18710 од 14.-VI-920. г. четири године.

Скреће се пажња управитељима и директорима да уз молбу за упис ученици-це треба да подносе и сведоџбу о свршеном школовању и крштеницу а уз то и уверење директора гимназије у којој су кандидати свршили IV разред (односно V, VI и VII) о способности за наставу музике и певања — добијеног на основу лекарског прегледа и оцене наставника музике и певања у дотичној школи.

Који ученици-це желе добијати државно благодејање морају поднети уверење о имовном стању родитеља или масе издато у августу 1920. г. а оверено и потврђено финансијском влашћу.

У Мушке Учит. Школе и Педаг. Оделења сем Београда и Крагујевца примаће се и женска деца — само из места у којима се дотичне школе налазе и најближа околине. Сва остала женска деца имају се пријавити за упис у Женске Учитељ. Школе.

Упис у I разред — Оделење за забавиље — у Београду и Крагујевцу има се извршити у исто време кад и упис у I разред Учитељ. Школе. Примаће се ученице које су свршиле IV разред средње школе. Оне морају поднети поред молбе за упис крштеницу и сведочанство о свршеном IV раз. Сви услови за упис и пријем у Учит. Школе важе и за ове кандидаткиње.

Министар Просвете,
Прибићевић, с. р.

ОДЛУКА

ОНБр. 26651. од 19.-VIII.-1920.

О одлагању уписа нових ученика у Педагошко Одељење.

Пошто ће наставници гимназија, у којима су педагошка одељења, бити заузети око испита гимназијских ученика и пошто ни Ђачке Трпезе у тим школама неће радити у месецу септембру то

Одлучујем:

да се упис нових ученика у педагошка одељења и рад у њима одложи до 25. септембра ове године.

Ову одлуку саопштити телеграфски директорима гимназија, у којима има педагошких одељења, и објавити их преко „Службених Новина".

Министар Просвете,
Прибићевић, с. р.

РАСПИС

ОНБр. 36652. од 12.-X.-1920.

О скраћеном полагању учит. испита зрелости.

Управитељима Учитељских Школа.

Господин Министар Просвете одлуком ОНБр. 36652. од 12.-X-1920. год. наредио је: да сви ученици-це Учитељских Школа који су по течајевима започели учење према распису од 10. јануара 1919. год. штампани у 5. броју „Службених Новина" о скраћеном школовању, имају права полагати учитељски испит зрелости по скраћеном програму (чл. 9 правила о учитељском испиту) који ће обухватити:

а) писмени исшит;

б) усмени испит из педагошке групе;

в) практични испит из школског рада.

Овим се поништавају ранији расписи ОНБр. 39057. и 4521. по коме је за ове ученике требао бити испит редован — по пуном програму.

Извештавате се о предњој одлуци ради знања и управљања.

По наредби Министра Просвете,
за Начелника
Одељења за Основну Наставу,
Д-р Душан Рајичић, с. р.

РАСПИС

ИБр. 3943. од 17.-XI.-1920.

Управитељима Учитељских Школа.

Господин Министар Финансија са ИБр. 23578 од 2 новембра о. г. известио је: да по чл. 5. Закона о Државном Рачуноводству сви приходи и расходи стоје под врховном контролом Министарства Финансије, и поред надзора Главне Контроле; да је при Министарству Финансија установљен Генерални Инспекторат, који ће у име Министра вршити инспекцију и контролу; да сва надлештва, све установе и сви јавни органи изађу на сусрет органима Генералног Инспектората у вршењу његових послова.

О овоме се извештавате ради знања и управљања.

РАСПИС

О уређењу збирака учила.

Управитељима Учитељских Школа.

Многе наше Учитељске школе имале су пре рата богате збирке учила, неизостајући у томе иза школа у најнапреднијих народа. Данас пак већина је школа остала без збирака учила, а у некима је заостао само по који предмет, јер су и једне и друге ратом упропашћене. Упропашћена је огромна количина објеката, чија је набавка тако много стала нашу државу, а упропашћене су и збирке објеката, које су сами наставници

у току времена прикупили у својој ближој и даљој околини или су их разменом добили.

Збирке учила морају се што пре обновити. Али је потребно да се комисиски утврди садашње стање збирака, у колико нису упропашћене. Ако све ово до сада није извршено, извршиће се одмах, и учила увешће се у дотичне инвентаре, за сваки предмет засебно, а према „Правилима о инвентарењу збирака учила, књижица и намештаја у средњим и стручним школама“ од 10. јуна 1913. год. ПБр. 8726 (Мали Просветни Зборник од 1918. год. године, страна 155—167). Тако исто прегледаће се и увешће се у инвентаре и учила, која су неке школе добиле сада, после рата. Ако су пак ова добивена учила већ уведена у дотичне инвентаре, онда ће се поред њих назначити када су и одакле добивена.

Да би се са добивеним училима учинио распоред и да би се набавила и друга потребна учила, Министарство треба да зна тачно стање збирака учила у свакој школи, зато ћете ми најдаље до 20. маја ове године послати тачан списак свих учила, која се сад налазе у повереној Вам школи, за сваки предмет засебно. Ако су поједини објекти у неисправном стању, онда ће се у списку поред њих назначити у чему су оштећени, јер ће се многи оштећени објекти моћи поправити.

Има доста објеката које и сами наставници могу прикупити приликом екскурзије, пошто је обраћена пажња и расписом Министарства Просвете од 15. фебруара 1903. год. ПБр. 1393. (штампан у „Просветном Гласнику“ за 1903. год. св. 2. стр. 153—154). Тако се могу начинити минералошко-геолошка збирка; збирка инсеката, пужева и шкољака, збирка лубања, збирка јаја; хербаријум биљака из ближе и даље околине, збирка плодова и семена и т. д. Овакве збирке могу се увећавати разменом са другим школама из Музеја Српске Земље. — Потребне ствари за прикупљање и препарање објеката (прибор за препарање животињских објеката; прибор за сушење биљака, потребна стакла, кутије, алкохол ит.д.) набавиће се из буџета за канцеларијске трошкове.

У колико досад није извршено, одмах извршити комисиски преглед књижница и намештаја поверене Вам школе. Ако су инвентари сачувани, онда ће се у њима у „Напомени“ ставити којих је ствари нестало. Ако је и од књига и од намештаја остало мало ствари, онда ће се начинити нови инвентар.

По извршењу послаћете Министарству најдаље до краја месеца маја, извештај о стању књижница и школског намештаја.

НАРЕДБА

ОНБр. 11542. од 6.-IX.-1920.

Одсеку Министарства Просвете

(за Банат, Бачку и Барању).

Нови Сад.

Према одлуци Министарског Савета С.Н.Бр. 10030 од 20. пр. месеца распростр ти су просветни Закони Србије на народне, средње и стручне школе Баната, Бачке и Барање. Према томе Одсек Министарства Просвете за Банат, Бачку и Барању у Новом Саду престао је функционисати и целокупан просветни буџет за Банат, Бачку и Барању за 1920/21 годину прелази под 1. октобром ове год. на Рачуноводство Министарства Просвете, које ће водити рачуна о отварању глобалних кредита за све просветне установе у Банату, Бачкој и Барањи. Рачуноводство Министарства Просвете слаће налоге преко рачунског одсека Министарства у Новом Саду, које ће издавати налоге Финансијској Делегацији у Новом Саду, ради појединачних исплата пореским звањима у Банату, Бачкој и Барањи. Пореска ће звања правдати примљене суме уредним признаницама просветних платежника, који су предвиђени специјалним буџетом за Банат, Бачку и Барању.

Одсек Министарства Просвете у Новом Саду имаће да ликвидира све послове до 1. октобра ове год. и да пошље податке о свима просветним платежницима, као и о до сада утрошеним сумама по партијама, позицијама и ставовима буџета за Банат, Бачку и Барању за 1920/21 год.

Ово се доставља Одсеку ради знања и даљег поступка.

По наредби Министра Просвете,

Начелник

Одељења за Средњу Наставу,

Мил. Н. Костић, с. р.

РАСПИС

ОНБр. 45845. од 10.-XII.-1920.

О осуствовању управитеља учитељских школа.

Свима Управитељима Учитељских Школа и Школским Надзорницима.

Неки управитељи учитељских школа и школски надзорници погрешно тумаче законске одредбе о давању тродневног одсуства подразумевајући да су власни и самом себи давати тродневног одсуства на случај извесне потребе.

Таква је радња погрешна. У будуће управитељи учитељских школа и школски надзорници претходно имају тражити одобрење одсуства ради својих приватних послова од Министарства и не смеју се никуда кретати ван свога места службовања док не добију одобрење.

Само у особито хитним случајевима као што је смрт у породици, позив судски или војене власти итд. могу се удаљити из свога места службовања али о томе депешом известити Министарство и тражити накнадно одобрење.

Министар Просвете,
Прибићевић, с. р.

УРЕДБА

о хонорарним наставницима и хонорарним часовима

са изменама СНБр. 18909 од 10.-XII.-1921. год.

Члан 1.

Хонорарни наставници у средњим и стручним школама могу бити:

а) редовни наставници средње школе, сем директора пуних гимназија и сем привремених предметних учитеља-ца и привремених учитеља-ца вештина у првој години службе;

б) лица са квалификацијама редовних наставника средњих школа;

в) лица са испитом зрелости у средњој или стручној школи и с најмање четири семестра на филозофском или техничком факултету, не рачунајући у тај број семестре због рата признате;

г) лица са свршеном вишом педагошком школом или са свршеним универзитетским педагошким течајем;

д) стручна лица за поједине научне предмете или вештине;

ђ) лица с најмање три разреда средње школе и свршеном стручном школом извесне вештине, или са свршеном стручном или средњом школом и положеним испитом из те вештине;

е) свештена лица за науку о вери (чл. 78. Закона о средњим школама).

У недовољно јасним случајевима квалификације појединих кандидата оцењује Главни Просветни Савет, а сви хонорарни наставници постављају се претписом Господина Министра Просвете, у коме ће се означити и величина хонорара.

Члан 2.

При давању хонорарних часова узеће се у обзир првенствено стручни наставници те школе, па онда наставници других средњих и стручних школа и пензионисани наставници и, најзад, друга стручна лица.

Члан 3.

Наставници научних предмета који су активни чиновници не могу имати више од шест, а наставници вештина више од осам хонорарних часова. За супленте се, у првој и другој години њихове службе, хонорарни часови сматрају они преко 12 а у даљим годинама преко 18 у школама са више од 200 ученика, а у школама са мање од тога броја часови преко 20 часова недељно (чл. 69. Закона).

Наставници под в) и г) који се постављају са сталним месечним хонораром, дужни су држати највише осамнаест часова, и не могу примити више од четири хонорарна часа преко тога броја.

Стручна лица (под д) и пензионовани наставници могу имати највише дванаест часова недељно.

Члан 4.

Лица с недовољним квалификацијама за редовне наставнике средњих школа (под в. г. и ђ.) постављаће се по чл. 56. Закона о средњим школама, за хонорарне наставнике са сталним месечним хонораром од 100 до 120 динара (за научне предмете) или са сталним месечним хонораром од 80 до 100 динара (за вештине).

Лица са пуним квалификацијама за редовне наставнике средњих и стручних школа и стручних лица са вишим течајним испитом средње школе и редовним факултетским образовањем имају хонорар од одржаног часа, рачунајући час научнога предмета по десет, а час вештине по 7 динара. Хонорарним наставницима који немају квалификација редовних наставника средњих и стручних школа, а хонорар им се даје од часа, рачунаће се хонорар од одржаног часа по 7 динара за научне предмете а по 5 динара од часа вештине.

Члан 5.

У подели предмета мора се тачно одредити које часове који активни наставник, а исто тако и лице под в) и г) чл. 3. држи хонорарно (у коме разреду, и да ли све у томе разреду, или само неке, т.ј. којих ће му се 6, односно 8 или 4 часа рачунати у хонорарне, а који у допунске часове до максимума).

Члан 6.

Испити једно пре подне или једно после подне рачунају се као два часа.

Члан 7.

Наставник научних предмета који има 6, као и наставник вештина који има у својој школи осам хонорарних часова, или лица под в) са 4 хонорарна часа у својој школи, не могу имати хонорарних часова у којој другој школи. Допуну до горњих бројева могу примити у којој другој средњој школи а само у изузетним случајевима и по нарочитом одобрењу Министра Просвете, у приватним школама или у државним школама које не стоје под Министарством Просвете.

Наставници су дужни најпре примити хонорарне часове у својој школи.

Члан 8.

За хонорарне наставнике вреде све одредбе прописане чл. 68. Закона о средњим школама, сем одредбе у тач. 6.

Члан 9.

Ова Уредба почиње важити од 1. априла ове године.

ПБр. 5486.
20.-III.-1919. године
у Београду.

Министар Просвете,
Љуб. М. Давидовић, с. р.

ИЗМЕНЕ

Уредбе о хонорарним наставницима и часовима од 28.-III.-1918. и Уредбе од 10.-XII.-1919. год.

С обзиром на то што се показало, да је награда одређена за хонорарне часове у средњим школама садашњим животним приликама сувише мала и што се у другим државним школама хонорарни часови награђују много више

Одлучујем:

Да се чл. 4. уредбе о хонорарним наставницима и хонорарним часовима ПБр. 5486 од 28. марта 1918. године у вези са изменама СНБр. 18909 од 10. децембра 1919. год. измени и измењен гласи:

Лица са недовољним квалификацијама за редовне наставнике средњих школа (под в. г. и ђ.) постављаће се по чл. 56. закона о средњим школама, за хонорарне наставнике са сталним месечним хонораром од 80—100 дин. за вештину.

Лица са пуним квалификацијама за редовне наставнике средњих и стручних школа и стручна лица са вишим течајним испитом средње школе и редовним факултетским образовањем имају хонорар од одржаног часа, рачунајући час научног предмета по 20 (двадесет) и час вештине по 14 динара.

Хонорарним наставницима, који немају квалификација редовних наставника средњих и стручних школа, а хонорар им се даје од часа, рачунаће се хонорар од одржаног часа за научне предмете по четрнаест, а за вештине по десет динара.

До измене чл. 78. закона о средњим школама, хонорарни учитељи хришћанске науке, ако немају квалификација по чл. 61. закона сматраће се као лица која немају пуних квалификација за редовног наставника, а предају научне предмете.

Ова уредба почеће важити од 1. априла ове године.

СНБр. 5767.
25.-IV.-1921. године
у Београду.

Министар Просвете,
Св. Прибићевић, с. р.

ОДЛУКА

СБр. 1466. од 27.-II.-1921.

О изједначењу плаша наставника средњих и стручних школа у покрајинама.

На основи решења Министарског Савета од 24. новембра прошле године СНБр. 18120 и извештаја одбора одређеног за израду начела при изједначењу плата средњошколских наставника у Краљевини

Одлучујем:

Да се изједначење плата средњошколских наставника у Хрватској и Славонији, Босни и Херцеговини, Словеначкој и Далмацији са платама средњошколских наставника у Србији има извршити по овим основима:

I

Директори (равнатељи, управитељи) потпуних средњих школа у појединим покрајинама, ако имају најмање седамнаест признатих година службе, треба да се утврде за директора I класе, а ако имају 15—17 признатих година службе за директора II класе.

Директори потпуних средњих школа са мање од 15 признатих година службе добијају, према годинама службе, професорску плату и директорски додатак од 600 дин. годишње, до навршетка петнаесте године службе, после чега се утврђују за сталне директоре. Ови се директори не могу, без свога пристанка, постављати за професоре.

Директори непотпуних средњих школа имаће професорску плату према годинама службе и 600 (шест стотина) динара годишње као директорски додатак (чл. 71. закона о средњим школама у Србији).

Директори који станују у школској згради плаћаће за стан онолику суму, колика се и сада рачунала.

II

Професори ће имати плату као и професори средњих школа у Србији (чл. 72. зак. о средњим школама).

III

Намесни учитељи са докторатом, са положеном првом половином стручног испита (за нижу средњу школу) или и са целим испитом, али без три признате године службе — имају се утврдити за супленте, односно превести на плату 1800 дин. (чл. 73. зак. о средњим школама).

Намесни учитељи са положеним целим испитом и са најмање три признате године службе, добиће звање професора и сва права с тим звањем везана (чл. 72. зак. о средњ. школама).

Намесни учитељи без доктората као и без прве половине стручног испита, имају се превести на плату од 1500 дин. годишње (плата привремених предметних учитеља у Србији чл. 77. зак. о средњ. школама).

За, ратом ометене намесне учитеље, вреди Уредба о регулисавању положаја наставника и наставница средњих школа од 4.-II.-1920. СНБр. 1507.

IV

Наставници без пуне факултетске спреме који су сада професори, а предају научне предмете, задржаће звање професора, а по плати ће се, према признатим годинама службе, изједначити са предметним учитељима у Србији (чл. 75. зак.), који имају 20 и више признатих година службе добивају још додатак од 450 дин. годишње.

Наставници вештина, који су сада професори и положили су испит зрелости и свршили факултет или школу равну Универзитету, задржаће и звање и добити професорску плату према признатим годинама службе.

V

Свештена лица са факултетском богословском спремом, постављаће се за редовне наставнике само за науку о вери, а по тач. III ових правила.

Свештена лица са истом факултетском спремом, могу се за друге предмете постављати само као хонорарни наставници.

VI

Урачунавање година службе за периодске повишице, односно за добивање професорског и директорског звања и одређивање класе по I тачци ових основа, биће по овим начелима:

а) Време које је наставник провео као неоспособљен намесни учитељ (без доктората или најмање половине испита) рачунаће му се до 1. јануара 1921. год. највише до 3 године.

б) Време проведено у служби од 1.-I.-1921. год. па даље урачунаваће се у свему онако, како је одређено законом о средњим школама у Србији.

VII

Хонорарни наставници по чл. 4. уредбе од 12.-V.-1919. г. имају стални годишњи хонорар 1200—1440 дин.

Хонорарни наставници с хонораром од одржаног часа добиваће:

а) с пуним квалификацијама, за научне предмете до 10 дин.

б) с пуним квалификацијама за вештине до 7 дин.

в) с непуним квалификацијама за научне предмете до 7 дин.

г) с непуним квалификацијама за вештине до 5 дин.

До законске измене, у свима покрајинама остају досадашње одредбе о максималном броју часова за све наставнике. Ни у коме случају наставник не може имати, уз своје редовне, више од 6 часова преко максимума ако предаје научне предмете, а више од 8 ако предаје вештине.

VIII

Све досадашње одредбе имају вредети под истим погодбама и за наставнике оних школа које су изједначене са средњим школама.

IX

Инспектори средњих школа превешће се инспектори наставе у Министарству Просвете аналого превођењу директора потпуне средње школе по тачци I ових основа.

3 фебруара 1921. год.
у Београду.

Министар Просвете,
Св. Прибићевић, с. р.

РАСПИС

ПБр. 1245. од 11.-IV.-1921.

О администрирању аката.

Министарство Просвете добило је од Кабинета Председника Министарског Савета писмо од 6. априла 1921. год. ПМБр. 1297, које гласи:

„Решењем Министарског Савета од 15. марта ове год. установљено је администрирање аката на тај начин, да се текст исписује не на полеђини акта, као раније, но одмах у продужењу и преко целе стране, а на почетном акту још да се при врху ставља и садржина текста.

Како се многа надлештва нарочито ове последње тачке горњег наређења не придржавају, Председништву је — по налогу Господина Председника Министарског Савета — част молити Министарства, да у интересу једнообразности односно администрације као и упрошћивања послова, изволи препоручити својим органима, да у будуће на својим актима, испод штамбиља, увек стављају кратак садржај акта и да се овог строго придржавају".

Овај је распис саопштен управитељима учитељ. школа да по њему поступају.

ОДЛУКА

ОНБр. 13303. од 1.-IV.-1921.

О реонима учитељских школа за полагање учитељских испита.

На основу указане потребе, а у намери да учитељским кандидатима олакшам долазак до места где раде испитне комисије

Наређујем:

I. Да при Београдској Женској Учитељској Школи полажу учитељски испит учитељи и учитељице из округа: подринског, ваљевског, београдског, смедеревског и пожаревачког;

II. При Неготинској Уучитељској Школи из округа: крајинског и тимочког;

III. При Крагујевачкој Женској Учитељској Школи из округа: крагујевачког, рудничког, чачанског и рашког;

IV. При Ужичком Педагошком Одељењу из округа: ужичког, пријепољског и среза сјеничког;

V. При Јагодинској Учитељској Школи из округа: моравског и крушевачког;

VI. При Алексиначкој Учитељској Школи из округа: нишког, пиротског, врањског и топличког;

VII. При Учитељској Школи у Дан. Граду из округа: барског, цетињског, подгоричког и никшићског;

VIII. При Педагошком Одељењу у Беранима учитељи-це из округа: андријевачког, плевљанског, колашинског, беранског и белопољског;

IX. При Скопљанској Учитељској Школи из округа: кавадарског, штипског, скопског, тетовског, кумановског, косовског и звечанског;

X. При Битољској Гимназији из округа: охридског и битољског;

XI. При Мушкој Учитељској Школи у Сомбору учитељи, а при Женској Учитељској Школи у Сомбору учитељице из Барање, из срезова сомборског, апатинског и хоџачког;

XII. При Суботичкој Учитељској Школи учитељи и учитељице, који потпадају Инспекторату Суботичком (Потиском);

XIII. При Женској Учитељској Школи у Новом Саду учитељи и учитељице Новосадског Инспектората, сем срезова, који потпадају Сомборској Учитељској Школи;

XIV. При Вршачкој Учитељској Школи учитељи и учитељице Великобечкеречког Инспектората;

XV. У Призренској Богословско-Учитељској Школи из округа: метохијског и призренског (само за ову школску годину), а после у Скопљу.

Овим се замењују одредбе расписа ОНБр. 3657. од 4. марта 1919. год. и чл. 5. правила о полагању учитељског испита ОНБр. 39296. од 31. децембра 1919. године.

Министар Просвете,

Прибићевић, с. р.

ОДЛУКА

ОНБр. 18662. од 11.-IV.-1921.

О полагању испита ученика учитељских школа и педагошких одељења трогодишњег течаја.

Према учињеним питањима и предлозима управитеља некојих учитељских школа и педагошких одељења

Одлучујем:

I. да ученици-це трогодишњег течаја учитељских школа и педагошких одељења, који су свршили III раз. полажу учитељски испит зрелости из ових група:

1. писмени испит из Педагошке Групе;
2. усмени испит из Педагошке Групе;
3. усмени испит из Српског језика и Књижевности;
4. усмени испит из Историје с Географијом;
5. практични испит из Школског Рада (предавање).

II. да се таквим ученицима и ученицама за остале групе унесе у сведоџбу о положеном учитељском испиту зрелости средња оцена успеха за време трогодишњег учења.

Министар Просвете,

Прибићевић, с. р.

РАСПИС

ОНБр. 16419. од 19.-IV.-1921.

О једнообразности у одржавању часова и празновању празника.

Управитељима Учитељских Школа у Србији, Црној Гори и Војводини.

Да би се постигла једнообразност и једнака мера у одржавању наставних часова у свима народним школама основним, грађанским, средњим и стручним школама по целој краљевини, а дало израза у верској равноправности у погледу државних празника, на основи закона и досадашњих уредаба и расписа, до даљег наређења

Одлучујем:

1.) има се школска настава одржавати под одредбама чл. 15—18 Закона о средњим школама с тим, да се тамо наведени датуми разумевају по старом календару, те по новом почиње настава *1. септембра са уписивањем, а предавања имају почети најдаље 7. септембра;*

2.) божићни и ускршњи одмор има се одржавати према чл. 18. Закона, те трају:

а) за школе са ученицима чисто и претежно православне вере од Туцин-дана до Нове Године и од Великог Четвртка до Томине Недеље — православне;

б) за школе са ученицима чисто и претежно римокатоличке вере важе те одредбе према римокатоличком Божићу и Ускрсу;

в) за школу у којима апсолутно ни једне вере ученици нису у већини, има се поступити по посебном предлогу директора, који ће Министарство Просвете одобравати од времена до времена према месечним приликама;

3.) имају се празновати све недеље за време трајања наставе, сви државни празници: Св. Ћирило и Методије, Видов-Дан, православни Петров-Дан, 1-I-17-XII, и сви верски празници:

а) у школама са ученицима чисто и претежно православне вере по распису ОНБр. 16801 од 3.-XI.-1920. у вези са расписом ОНБр. 5068 од 30. априла 1920. године православна Нова Година, Богојављење, Св. Сава, Благовести, Ђурђев Дан, Спасов Дан, Други дан Духова, Преображење, Велика Госпојина, Мала Госпојина, Митров Дан, Аранђелов Дан, Св. Никола, дани пречешћа;

б) у школама са ученицима чисто и претежно римокатоличке вере према одлуци Господина Министра Вера ПБр. 274 од 14.-I.-1920. на темељу канона 1247. кодекса католичког црквеног права: Божић са Божићним одмором према њему до Нове Године (Обрезање Христово 1.-I.), Богојављење (6.-I.), Спасово, Телово, Безгрешно зачешће Св. Богородице (6.-XII.), Велика Госпоја (15.-VIII.), Свети Јосип (9.-III.), Св. Ар. Петар и Павле (29.-VI.), Сви Свети (1.-XI.) и дани причешћа;

в) у школама, у којима апсолутно ни једне вере ученици нису у већини, има се поступити по посебном предлогу директора, који ће одобравати Министарство Просвете према месним приликама;

4.) за ученике и наставнике верских мањина поднеће директори посебне предлоге у погледу празновања верских празника, које ће Министарство Просвете одобрити по распису за целу једну школску годину имајући у виду горње одредбе о обавезним верским празницима и одредбе осталих вероисповести у том предмету;

5.) школе са одељењима државног и другог наставног језика имају се саобразити прописима за већине ученика вероисповести.

Овај распис ступа на снагу, чим се објави директорима појединих школа.

Ранија наређења се њиме стављају ван снаге.

Горња одлука Вам се саопштава ради знања и извршења.

Министар Просвете,
Прибићевић, с. р.

ОДЛУКА

ОНБр. 15559. од 4.-V.-1921.

О подржављењу српских вероисповедних и учитељских школа.

Господин Министар Просвете изволео је донети одлуку ОНБр. 15559. од 26. априла 1921. год. која гласи:

„У вези с решењем Министарског Савета од 20. августа 1920. год. СНБр. 10050. и мојим решењем ОНБр. 12215. од

23. априла 1920. год., а на основу чл. 88. закона о изменама и допунама у закону о народним школама од 23. јула 1919. г. и чл. 10. Уредбе о централизацији управне и судске власти у српској Патријаршији од 13. децембра 1920. год. Бр. 13760

Решавам :

1. да се подржаве: Српска Православна Учитељска Школа у Пакрацу, Српска Православна Учитељска Школа у Горњем Карловцу и Српска Православна Велика Гимназија у Сремским Карловцима;

2. да се подржаве и све народне школе у Хрватској и Славонији, које су, по уређењу Митрополитско-црквенога и Народно-школскога Савета од 27. маја 1871. год. до сад важиле као вероисповедне српске школе и подпадале под делокруг Народно школскога Савета Карловачке Митрополије;

3. да све те школе у будуће, до коначнога уређења положаја свих школа у Хрватској и другим областима целе краљевине, буду под непосредним надзором просветнога повереника у Загребу;

4. да се наставници учитељских школа и Карловачке гимназије, сходно мојем решењу ОНБр. 1460 од 4. фебруара 1921. год. преведу на плату и све принадлежности, које им према квалификацијама и годинама службе припадају по закону о Учитељским и Средњим Школама;

5. да се преведу на плате динарскога течаја и сви наставници и наставнице поменутих народних школа, у колико то није до сад учињено, а према члану 53. и 83. а. закона о изменама и допунама закона о народним школама од 23. јула 1919. год.

6. да се у свима тим школама и даље ради по досадањем наставном плану и програму до моје даље наредбе;

7. да Просветно Повереништво у Загребу прикупи и пошље Министарству Просвете све податке, који су потребни за правилну преписку овога решења.

Право сопствености досадашњих школских зграда, школског намештаја, учила и свега што је до сад ма у ком облику школи припадало, регулисаће се накнадно законом".

Предњу одлуку част ми је доставити ради знања и управљања по њој.

ДОДАТАК.

У име

ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА

ПЕТРА I.

по милости Божјој и вољи народној

Краља Срба, Хрвата и Словенаца

МИ

АЛЕКСАНДАР

НАСЛЕДНИК ПРЕСТОЛА

На предлог Нашег Министра Просвете, а по саслушању Нашег Министарског Савета, решили смо и прописујемо:

УРЕДБУ

о

ВИШОЈ ПЕДАГОШКОЈ ШКОЛИ

која гласи:

Члан 1.

За образовање наставника и наставница учитељских школа, школских надзорника и наставника и наставница грађанских школа установљава се у Краљевству Срба, Хрвата и Словенаца Виша Педагошка Школа.

Члан 2.

Број оваквих школа као и место и време где ће се и кад отворити одређује Министар Просвете по саслушању Главног Просветног Савета, а у границама средстава која му у буџету стоје на расположењу.

Виша Педагошка Школа отвара се у првом реду у градовима који имају Универзитет или Филозофски Факултет.

Члан 3.

Образовање у Вишој Педагошкој Школи траје две године за кандидате, који се спремају за наставнике-це грађан-

ских школа, а три године за кандидате, који се спремају за наставнике-це учитељских школа и школских надзорника.

Лица, која су се школовала у духу Више Педагошке Школе Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца у страним школама, примаће се у онај семестар Више Педагошке Школе на који им са или без диференцијалних испита призна право наставничко веће Више Педагошке Школе.

Члан 4.

Наставни план и програм Више Педагошке Школе прописаће Министар Просвете по саслушању Главног Просветног Савета.

Групе предмета како за изучавање тако и за полагање годишњег дипломског испита одређује Министар Просвете по саслушању Главног Просветног Савета засебном уредбом.

Члан 5.

Наставничко веће Више Педагошке Школе чине ректор и по један наставник из сваке групе предмета.

Ректор и прва четири редовна професора бира Министар Просвете између кандидата предложених од Главног Просветног Савета, а остале наставнике бира наставничко веће, а избор потврђује Министар Просвете.

Наставници ове школе могу бити редовни, ванредни и хонорарни професори и доценти.

Ректор Више Педагошке Школе има ранг и плату редовног професора Универзитета, редовни професори и ранг и плату ванредног професора Универзитета, ванредни професори ранг и плату професора средњих школа, а доцент Више Педагошке Школе ранг и плату доцента Универзитета.

Хонорарни наставници на Вишој Педагошкој Школи имају хонорар 15 динара од одржаног часа.

Ректор, редовни и ванредни професор и доцент поставља се Краљевим Указом.

Члан 6.

У Вишу Педагошку Школу примају се кандидати и кандидаткиње путем конкурса, који ће се објављивати сваке године са назначењем броја кандидата и кандидаткиња, који се могу примити у дотичној години.

На конкурс се могу јављати учитељи-це, који су с врло добрим успехом положили практични учит. испит и радили најмање три године у основним, односно грађанским школама, са одличним успехом.

На конкурс се могу јављати само кандидати и кандидаткиње, који нису прешли тридесет и осам година старости.

Члан 7.

У Вишој Педагошкој Школи не плаћа се ни уписнина ни школарина, а примљени кандидати и кандидаткиње ако се налазе у државној служби, задржавају право на плату и остале принадлежности, које од државе примају за све време школовања у овим школама.

Члан 8.

У Вишој Педагошкој Школи предају се сви предмети, који се уче у учитељским, односно грађанским школама, сви предмети филозофско-педагошке групе, школско законодавство и администрација народних, грађанских и учитељских школа.

Предавања на Вишој Педагошкој Школи морају имати карактер факултетских предавања.

Члан 9.

Кандидати и кандидаткиње Више Педагошке Школе полажу на крају сваке године годишњи и на крају школовања дипломски испит пред комисијом коју предложи наставничко веће, а потврди Министар Просвете.

На дипломски испит пуштају се и апсолвенти филозофског факултета, ако докажу да су најмање две године слушали предмете педагошке групе и да су толико исто времена радили у народним, грађанским или учитељским школама. Исто тако на дипломски испит пуштају се и она лица, којима наставничко веће Више Педагошке Школе призна школовање те врсте на страним школама као еквиваленат спреми, коју дају Више Педагошке Школе у Краљевству Срба, Хрвата и и Словенаца.

Кандидати и кандидаткиње, који на годишњем испиту не покажу довољан успех губе право на даље школовање у Вишој Педагошкој Школи.

Ближе уредбе о овим испитима потписује Министар Просвете по саслушању Главног Просветног Савета.

Члан 10.

Кандидати и кандидаткиње, који положе прописани дипломски испит за спрему наставника и наставница грађанских школа стичу квалификације за настивнике и наставнице грађанских школа. Кандидати и кандидаткиње, који положе прописани испит за наставнике и наставнице учитељских школа и школске надзорнике, стичу квалификације за те положаје.

Члан 11.

Уз сваку Вишу Педагошку Школу одређује Министар Просвете једну од основних, грађанских и учитељских школа у томе месту као вежбаоницу у школском раду.

Члан 12.

Све остале одредбе о ближем уређењу Више Педагошке Школе као и потребна прелазна наређења прописаће Министар Просвете по саслушању Главног Просветног Савета у засебној уредби.

Члан 13.

Ова Уредба важи од дана потписа Краљевог, а обавезну снагу добива кад се објави у Службеним Новинама с тим да ће се изнети Народном Представништву накнадно на одобрење.

30. августа 1920. године
у Београду.

АЛЕКСАНДАР, с. р.

Министар Просвете,
Св. Прибићевић, с. р.

